Κράτος μέλος ἀπό τό σεβασμό τῶν ὑποχρεώσεων πού τοῦ ἐπιβάλλονται δυνάμει τῆς συνθήκης, οὔτε νά παρεμποδίσει τούς διοικούμενους νά ἐπικαλοῦνται ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τά δικαιώματα πού τούς ἀπονέμει ἡ συνθήκη κατά νομοθετικῶν ἤ διοικητικῶν πράξεων ἑνός Κράτους μέλους πού εἶναι ἀσυμβίβαστες μέ τό κοινοτικό δίκαιο.

2. Ἕνα σύστημα διαφοροποιημένης φορολογίας πού ἐξαρτᾶ τή χορήγηση μιᾶς φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς ἤ τήν παροχή τοῦ εὐεργετήματος ἑνός μειωμένου φορολογικοῦ συντελεστῆ ἀπό τή δυνατότητα ἑνός ἐλέγχου τῆς παραγωγῆς ἐπί τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους, συνιστᾶ διάκριση, ἐμπίπτουσα στήν ἀπαγόρευση τοῦ ἄρθρου 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Παρόμοια ἀπαίτηση, τήν ὁποία ἐξ ὁρισμοῦ δέ δύνανται νά πληροῦν τά προερχόμενα ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη ὁμοειδή προϊόντα ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά ἀποκλείει ἐκ τῶν προτέρων τά προϊόντα αὐτά ἀπό τή δυνατότητα νά ἐπωφελοῦνται τοῦ ἐν λόγω φορολογικοῦ πλεονεκτήματος καί νά ἐπιφυλάσσει τοῦτο μόνο στήν ἐθνική παραγωγή.

3. Δυνάμει τοῦ ἐδάφιου 3 τοῦ ἄρθρου 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, ὁ κανόνας τῆς μή εἰσαγωγῆς διακρίσεων πού διατυπώνεται στά δύο πρῶτα ἐδάφια τοῦ ἴδιου ἄρθρου ἀπέκτησε πλήρη ἰσχύ ἀπό τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1962. Δέν ἐπιτρέπεται πλέον σέ ἕνα Κράτος μέλος νά διατηρεῖ, μετά τήν ἡμερομηνία αὐτή, στή νομοθεσία του ἤ τή φορολογική πρακτική του, προϋφισταμένη φορολογική διάκριση στό σύστημα εἰσαγωγῆς προϊόντων πού προέρχονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη.

4. Σύμφωνα μέ τό σύστημα τῆς συνθήκης ΕΟΚ, δέ δύναται νά θεσπισθεῖ ἤ νά ἐγκριθεῖ μία ἐνίσχυση ὑπό μορφή φορολογικῶν διακρίσεων πού εἰσάγονται ἀπό ἕνα Κράτος μέλος εἰς βάρος προϊόντων πού προέρχονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη.

5. Ἡ προστασία τῶν δικαιωμάτων πού ἐγγυᾶται ἡ κοινοτική ἔννομη τάξη στό θέμα αὐτό δέν ἀπαιτεῖ τήν ἐπιστροφή τῶν ἀχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων ὑπό συνθῆκες πού θά εἶχαν ὡς συνέπεια ἕναν ἀδικαιολόγητο πλουτισμό τῶν δικαιούχων. Τίποτα δέν ἐμποδίζει λοιπόν, ἀπό πλευρᾶς κοινοτικοῦ δικαίου, τά ἐθνικά δικαστήρια νά λάβουν ὑπόψη σύμφωνα μέ τό ἐθνικό τους δίκαιο τό γεγονός ὅτι οἱ ἀδικαιολόγητα καταβληθέντες φόροι ἐνσωματώθηκαν στίς τιμές τῆς ὑπόχρεης πρός καταβολή τοῦ φόρου ἐπιχειρήσεως καί ἐπιρρίφθηκαν στούς ἀγοραστές.

Στίς συνεκδικαζόμενες ὑποθέσεις 142 καί 143/80

πού ἔχουν ὡς ἀντικείμενο αἰτήσεις τοῦ Ἐφετείου τοῦ Μιλάνου πρός τό Δικαστήριο, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 177 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, μέ τίς ὁποῖες ζητεῖται στό πλαίσιο τῶν ἐκκρεμῶν διαφορῶν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου αὐτοῦ μεταξύ

AMMINISTRAZIONE DELLE FINANZE DELLO STATO

καί

ESSEVI SPA, μέ ἕδρα τό Μιλάνο (ὑπόθεση 142/80)

καί

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ CARLO SALENGO, μέ ἕδρα τή Γένοβα (ὑπόθεση 143/80),

ἡ ἔκδοση προδικαστικῆς ἀποφάσεως ὡς πρός τήν ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, σέ σχέση μέ τήν ἰταλική νομοθεσία στόν τομέα τῶν κρατικῶν φόρων ἐπί τῶν εἰσαγόμενων ἀποσταγμάτων οἰνοπνεύματος,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο ἀπό τούς J. Mertens de Wilmars, πρόεδρο, P. Pescatore, Mackenzie Stuart καί T. Koopmans, προέδρους τμημάτων, A. O'Keeffe, G. Bosco, A. Touffait, O. Due καί U. Everling, δικαστές,

γενικός εἰσαγγελεύς: F. Capotorti
γραμματεύς: A. Van Houtte

ἐκδίδει τήν ἀκόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τά πραγματικά περιστατικά τῆς ὑποθέσεως, ἡ ἐξέλιξη τῆς διαδικασίας καί οἱ παρατηρήσεις πού κατατέθηκαν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου, δύνανται νά συνοψισθοῦν ὡς ἑξῆς:

I — Πραγματικά περιστατικά καί ἔγγραφη διαδικασία

Ἡ ἰταλική νομοθεσία στόν τομέα τῶν εἰδικῶν φόρων καταναλώσεως οἰνοπνευμάτος, διακρίνει δύο κατηγορίες προϊόντων: τά οἰνοπνεύματα «δεύτερης κατηγορίας», πού προέρχονται ἀπό οἶνο, στέμφυλα, ὑπολείμματα οἰνοποιήσεως καί φροῦτα καί τά οἰνοπνεύματα «πρώτης κατηγορίας» παραγόμενα ἀπό ἄλλες πρῶτες ὕλες.

Ἡ νομοθεσία αὐτή προβλέπει τρεῖς τύπους φορολογίας: τό φόρο παρασκευῆς, πού βασίζεται στό κείμενο τῆς 8ης Ἰουλίου 1924, τόν κανονικό κρατικό φόρο, πού θεσπίσθηκε μέ τό regio decreto legge 635 τῆς 27ης Ἀπριλίου 1936, καί τόν εἰδικό κρατικό φόρο πού ἐπιβλήθηκε μέ τό decreto legge 1200 τῆς 6ης Ὀκτωβρίου 1948. Ὅλα αὐτά τά κείμενα ὑπέστησαν μεταγενέστερα πολλές τροποποιήσεις.

Ὁ φόρος παρασκευῆς ἐπιβάλλεται σέ ὅλα τά οἰνοπνεύματα πού προορίζονται γιά ἀνθρώπινη κατανάλωση, εἴτε πρόκειται γιά οἰνοπνεύματα πρώτης εἴτε δεύτερης κατη-

γορίας. Ὁ ἴδιος συντελεστής ἐπιβάλλεται τόσο στά εἰσαγόμενα ὅσο καί τά ἐθνικά προϊόντα. Ἐντοῦτοις, τά ἐθνικά προϊόντα δύνανται νά ἐπωφεληθοῦν ὁρισμένων ἐκπτώσεων ἐντός τῶν ὁρίων καί ὑπό τίς προϋποθέσεις πού καθορίζει ὁ νόμος.

Ὁ εἰδικός κρατικός φόρος εἰσπράττεται ἐπί τῶν μετουσιωμένων αἰθυλικῶν ἀλκοολῶν, πού χρησιμοποιοῦνται γιά χημικούς καί βιομηχανικούς σκοπούς. Ὁ συντελεστής τοῦ φόρου αὐτοῦ, γιά τά οἰνοπνεύματα, πού παράγονται μέ τή συνθετική ἐπεξεργασία καί προέρχονται ἀπό πρῶτες ὕλες ἐξαγόμενες ἀπό τό ὑπέδαφος, εἶναι τό πολλαπλάσιο τοῦ συντελεστῆ πού ἐπιβάλλεται στά οἰνοπνεύματα πού παράγονται μέ τή διαδικασία ζυμώσεως καί προκύπτουν ἀπό μελάσες ζαχαροκαλάμου ἤ ζαχαρότευτλα καί παρόμοιες ὕλες.

Ὁ κανονικός κρατικός φόρος ἐπιβάλλεται μέ πλήρη συντελεστή (60 000 λιρέτες ἀνά ἑκατόλιτρο ἄνυδρου οἰνοπνεύματος, κατά τό χρόνο τῶν περιστατικῶν ἐκ τῶν ὁποίων προκλήθηκε ἡ διαφορά πού ἀποτελεῖ τό ἀντικείμενο τῆς κύριας δίκης) σέ ὅλα τά εἰσαγόμενα οἰνοπνεύματα, καθώς καί τά ἐθνικά οἰνοπνεύματα πρώτης κατηγορίας. Ἐντούτοις διάφοροι μειωμένοι συντελεστές ἐφαρμόζονται σέ ὁρισμένα ἐγχώρια οἰνοπνεύματα, ἀνάλογα μέ τήν πρώτη ὕλη ἀπό τήν ὁποία προέρχονται, καί εἰδικότερα στά οἰνοπνεύματα πού ἔχουν ὡς βάση τή μελάσα ἤ παρόμοια προϊόντα, τό ζαχαροκάλαμο ἤ τό σόργο. Τά ἐθνικά οἰνοπνεύματα δεύτερης κατηγορίας, εἴτε δέν ὑπόκεινται καθόλου στόν κρατικό φόρο (αὐτή εἶναι ἡ περίπτωση τῶν ἀποσταγμάτων οἴνου καί στεμφύλων), εἴτε ὑπόκεινται σέ μειωμένο συντελεστή (οἰνοπνεύματα πού ἔχουν ὡς βάση τούς χουρμάδες, τίς σταφίδες, τά σύκα καί τά χαρούπια ἤ ἄλλα φροῦτα).

Ἡ ἀπαλλαγή ἀπό τόν κανονικό κρατικό φόρο πού παρέχεται σέ ὁρισμένα οἰνοπνεύματα, δεύτερης κατηγορίας, τῆς ἐγχώριας παραγωγῆς, κυρίως στό ἀπόσταγμα τοῦ οἴνου, ἐπεκτάθηκε, μέ τό ἄρθρο 20 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 46 τῆς 18ης Μαρτίου 1976, πού μετατράπηκε στόν ὑπ' ἀριθ. 249 νόμο τῆς 10ης Μαΐου 1976, στά εἰσαγόμενα οἰνοπνεύματα, ὑπό τόν ὅρο ὅτι συνοδεύονται ἀπό πιστοποιητικό, ἐγκεκριμένο ἀπό τόν ὑπουργό οἰκονομικῶν ἐνεργοῦντα ἀπό κοινοῦ μέ τόν ὑπουργό βιομηχανίας, ἐμπορίου καί βιοτεχνίας καί τόν ὑπουργό γεωργίας καί δασῶν, τό ὁποῖο βεβαιώνει ὅτι κατ' ἐφαρμογή τῆς νομοθεσίας τῆς χώρας καταγωγῆς, τό προϊόν ἔχει παραχθεῖ ὑπό τόν ἀδιάκοπο φορολογικό ἔλεγχο τῶν ἁρμόδιων ἀρχῶν καί ὅτι ἡ πρώτη ὕλη καί τό τελικό προϊόν ἔχουν ὑποβληθεῖ στούς ἴδιους ἐλέγχους μέ ἐκείνους πού προβλέπει ἡ ἰταλική νομοθεσία.

Οἱ κανόνες περί τῶν πιστοποιητικῶν συνοδείας θεσπίσθηκαν μέ τό decreto ministeriale τῆς 24ης Αὐγούστου 1977. Τά χαρακτηριστικά αὐτῶν τῶν ἐγγράφων συνοδείας, καί ὁ καθορισμός γιά κάθε Κράτος μέλος, τῶν ἁρμόδιων γιά τήν ἔκδοσή τους ἀρχῶν, ἀποτελοῦν ἀντικείμενο τῆς ἀπό 17ης Ἰανουαρίου 1979, ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργοῦ οἰκονομικῶν.

Προηγουμένως μέ κλήσεις τους τῆς 13ης Ἰανουαρίου 1976 καί 22ας Ἰουλίου 1977 ἀντίστοιχα, ἡ ἀνώνυμη ἑταιρεία Essevi, μέ ἕδρα τό Μιλάνο καί ἡ ἐπιχείρηση Carlo Salengo, μέ ἕδρα τή Γένοβα, ἐνήγαγον ἐνώπιον τοῦ Tribunale di Milano, τήν Amministratione delle finanze dello Stato, αἰτούμενες τήν ἐπιστροφή τῶν ποσῶν πού καταβλήθηκαν ὡς κανονικοί κρατικοί φόροι γιά εἰσαγωγές κονιάκ γαλλικῆς προελεύσεως, πού πραγματοποιήθηκαν ἀπό τήν Essevi μεταξύ 1ης Μαρτίου 1962 καί 1ης Δεκεμβρίου 1967, καί ἀπό τή Salengo μεταξύ 18 Ἀπριλίου 1960 καί 25 Ὀκτωβρίου 1971. Οἱ δύο ἑταιρεῖες θεωροῦν ὅτι ἡ εἴσπραξη αὐτοῦ τοῦ κρατικοῦ φόρου εἶναι ἀντίθετη ἰδίως πρός τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, ἐπειδή ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά ἐπιβάλλει στό εἰσαγόμενο προϊόν ἐσωτερικούς φόρους ὑψηλότερους ἀπό τίς φορολογικές ἐπιβαρύνσεις πού ἐπιβάλλονται σέ ὁμοειδή ἐγχώρια προϊόντα.

Μέ ἀποφάσεις του, τῆς 1ης Ἰουνίου 1978 (ἐπί τῆς προσφυγῆς τῆς Salengo) καί τῆς 7ης Ὀκτωβρίου 1978 (ἐπί τῆς προσφυγῆς τῆς Essevi), τό Tribunale di Milano διαπίστωσε τήν ὕπαρξη ὁμοιότητας μεταξύ τοῦ κονιάκ γαλλικῆς προελεύσεως καί τοῦ ἀποστάγματος οἴνου ἐγχώριας παραγωγῆς καί

ἔκρινε ὅτι ὅσον ἀφορᾶ τίς εἰσαγωγές πού εἶναι μεταγενέστερες τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1962, ἡμερομηνία ἐνάρξεως τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς κοινῆς ἀγορᾶς, ὑπῆρχε, στήν περίπτωση αὐτή, παράβαση τοῦ ἄρθρου 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ λόγω τοῦ ὅτι ἡ συνολική φορολογική ἐπιβάρυνση πού ἐπιβάλλεται στό ἀλλοδαπό εἰσαγόμενο προϊόν εἶναι ὑψηλότερη ἀπό τή φορολογική ἐπιβάρυνση τοῦ ὁμοειδοῦς ἐγχώριου προϊόντος.

Κατά συνέπεια, τό δικαστήριο, καταδίκασε τήν Amministrazione delle finanze νά ἐπιστρέψει στίς ἐνάγουσες ἑταιρεῖες τούς φόρους πού εἶχαν καταβληθεῖ κατά παράβαση τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν διακρίσεων τοῦ ἄρθρου 95.

Ἡ ἀνωτέρω διοικητική ἀρχή, ἄσκησε ἔφεση κατά τῶν ἀποφάσεων τοῦ Tribunale di Milano στίς 31 Αὐγούστου 1978, ἐνώπιον τοῦ Corte d'appello τοῦ Μιλάνου.

Κατά τή διάρκεια τῆς διαδικασίας τό Suprema Corte di Cassazione (τό ἰταλικό Ἀκυρωτικό Δικαστήριο), σέ κοινή συνεδρίαση ὅλων τῶν τμημάτων του, ἔκρινε, μέ δύο ἀποφάσεις, 1317 καί 1321 τῆς 1ης Μαρτίου 1979, ἐπί διαφορῶν πού εἶχαν περιεχόμενο παρόμοιο μέ ἐκεῖνες πού ἦταν ἐκκρεμεῖς ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου τοῦ Μιλάνου, ὅτι εἶχε σαφῶς ἀναγνωρισθεῖ ἀπό τήν Ἐπιτροπή στήν αἰτιολογημένη γνώμη πού ἀπηύθηνε πρός τήν Ἰταλική Δημοκρατία, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, στίς 28 Φεβρουαρίου 1969, ἡ δυνατότητα τῆς Ἰταλίας νά χρησιμοποιεῖ τό φόρο αὐτό σάν ὄργανο τῆς γεωργικῆς της πολιτικῆς καί νά διατηρεῖ προσωρινά στόν τομέα τῶν οἰνοπνευμάτων τίς διαφοροποιημένες φορολογικές ἐπιβαρύνσεις, μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 60 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος, πού προκύπτουν ἀπό τήν ἐφαρμογή τοῦ κρατικοῦ φόρου. Ὁ ἐθνικός δικαστής δέ δύναται νά ἀποκλείσει τή δυνατότητα νά συμβιβάζεται αὐτή ἡ «ἐνίσχυση» μέ τό κοινοτικό δίκαιο, ὅταν ὄχι μόνο δέν ὑπάρχει καμία περί τοῦ ἀντιθέτου δήλωση τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλά ἐπιπλέον ἡ τελευταία ἔχει σαφῶς ἀναγνωρίσει ὅτι τό ἐν λόγω μέτρο συμβιβάζεται μέ τό κοινοτικό δίκαιο.

Ἡ Ἐπιτροπή μέ νέα αἰτιολογημένη γνώμη πού ἀπηύθυνε πρός τήν Ἰταλική Δημοκρατία στίς 31 Ἰουλίου 1978, τροποποιούσα τήν αἰτιολογημένη γνώμη πού διατύπωσε στίς 28 Φεβρουαρίου 1969, ἔκρινε ὡς ἀντίθετη πρός τή συνθήκη, τή διατήρηση τοῦ συστήματος τῆς ἐπιβολῆς τοῦ κανονικοῦ κρατικοῦ φόρου ἐπί τῶν εἰσαγόμενων οἰνοπνευματωδῶν.

Μέ διάταξη τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1980, τό Corte d'appello τοῦ Μιλάνου, πρῶτο ἀστικό τμῆμα, ἀνέβαλε κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 177 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, τήν ἔκδοση ὁριστικῆς ἀποφάσεως ἐπί τῶν δύο ὡς ἄνω ὑποθέσεων, μέχρις ὅτου τό Δικαστήριο μέ προδικαστική του ἀπόφαση,

— προσδιορίσει τό ἔννομο ἀποτέλεσμα πού δύναται νά προσδοθεῖ στίς ἀνωτέρω γνῶμες πού ἐξέδωσε ἡ Ἐπιτροπή σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ· νά κρίνει κατόπιν ἄν ἡ Ἰταλία παραβίασε τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ ἐφαρμόζοντας ἐπί τῶν ἀποσταγμάτων πού εἰσάγονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη σύστημα φορολογίας πού περιλαμβάνει τόν κρατικό φόρο ἀνερχόμενο σέ 60 000 λιρέτες ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος (90 000 λιρέτες ἀπό 1ης Μαρτίου 1976), πού δέν προβλέπεται γιά τό ὁμοειδές ἐγχώριο προϊόν καί δέν ἐπιβάλλεται ἐπ' αὐτοῦ·

— ἀποφανθεῖ ἄν, μετά τήν ἔναρξη τοῦ δεύτερου σταδίου πού προβλέπεται στό ἄρθρο 95 ἐδάφιο 3 σάν τελευταία προθεσμία γιά τήν κατάργηση τῶν ἐσωτερικῶν κανόνων πού ἀντιβαίνουν στήν ἀρχή τῆς φορολογικῆς ἰσότητας, τήν ὁποία θεσπίζουν τά ἐδάφια 1 καί 2 τοῦ ἴδιου ἄρθρου, ἦταν δυνατό νά ἐξουσιοδοτηθεῖ ἡ Ἰταλία νά διατηρεῖ κατ' ἐξαίρεση μία ὑπάρχουσα διάκριση κατά τήν εἰσαγωγή ἀποσταγμάτων οἴνου.

Οἱ δύο διατάξεις τοῦ Corte d'appello τοῦ Μιλάνου πρωτοκολλήθηκαν στή γραμματεία τοῦ Δικαστηρίου στίς 12 Ἰουνίου 1980.

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 20 τοῦ Πρωτοκόλλου περί τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Δικαστηρίου τῆς ΕΟΚ, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν, γιά καθεμιά ἀπό τίς ὑποθέσεις, ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τό νομικό της σύμβουλο Antonino Abate, στίς 28 Αὐγούστου 1980, οἱ ἑταιρεῖες Essevi καί Salengo, ἐφεσίβλητες στήν κύρια δίκη, ἐκπροσωπούμενες ἀπό τό δικηγόρο τοῦ Μιλάνου Mario Scalzo, στίς 9 Σεπτεμβρίου 1980, καί ἡ κυβέρνηση τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν Avvocato dello Stato Marcello Conti, στίς 11 Σεπτεμβρίου 1980.

Μέ διάταξη τῆς 19ης Νοεμβρίου 1980, τό Δικαστήριο, ἀποφάσισε νά ἑνώσει καί νά συνεκδικάσει τίς ὑποθέσεις 142/80 καί 143/80 πρός διευκόλυνση τῆς προφορικῆς διαδικασίας καί τήν ἔκδοση κοινῆς ἀποφάσεως.

Κατόπιν ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητῆ δικαστῆ καί ἀφοῦ ἄκουσε τό γενικό εἰσαγγελέα, τό Δικαστήριο ἀποφάσισε τήν ἔναρξη τῆς προφορικῆς διαδικασίας χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή ἀποδείξεων. Κάλεσε πάντως τήν Ἐπιτροπή νά παράσχει ὁρισμένα πληροφοριακά στοιχεῖα καί ἔγγραφα καί νά ἀπαντήσει γραπτῶς ἐπί ὁρισμένων ἐρωτημάτων. Ἡ Ἐπιτροπή ἀνταποκρίθηκε στήν πρόσκληση ἐντός τῆς ταχθείσας προθεσμίας.

II — Γραπτές παρατηρήσεις πού κατατέθηκαν στό Δικαστήριο

1. Οἱ *ἑταιρεῖες Essevi καί Salengo*, ἐφεσίβλητες στήν κύρια δίκη, ἀφοῦ ἀναφέρθηκαν στίς κυριότερες πλευρές τοῦ ἰταλικοῦ φορολογικοῦ καθεστῶτος ἐπί τῶν οἰνοπνευμάτων καί σέ ὁρισμένα πραγματικά στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τήν κύρια διαφορά, διατυπώνουν οὐσιαστικά τίς ἀκόλουθες νομικῆς φύσεως παρατηρήσεις:

Ἐπί τοῦ κρατικοῦ φόρου ὡς ὀργάνου ἐθνικῆς γεωργικῆς πολιτικῆς

α) Ἡ ἄποψη κατά τήν ὁποία ὁ κρατικός φόρος ἀποτελεῖ, στόν τομέα τῶν οἰνοπνευμάτων, θεμιτό ὄργανο ἀσκήσεως γεωργικῆς πολιτικῆς τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως στηρίζεται στήν αἰτιολογημένη γνώμη πού ἀπηύθυνε ἡ Ἐπιτροπή πρός τήν Ἰταλική Δημοκρατία, τήν 28η Φεβρουαρίου 1969, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Ἡ Ἐπιτροπή ἐντούτοις, μετέβαλε τήν ἄποψή της ὡς πρός τό σημεῖο αὐτό: σέ αἰτιολογημένη γνώμη πού ἀπηύθυνε πρός τήν Ἰταλική Δημοκρατία τήν 31η Ἰουλίου 1978, ἔκρινε, ἀναφερόμενη στήν ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς 10ης Δεκεμβρίου 1974, (Charmasson, ὑπόθ. 48/74, Racc. σ. 1383), ὅτι ὁ κρατικός φόρος συνιστᾶ φορολογικό μέτρο προστατευτικοῦ χαρακτήρα καί εἶναι, ἐπομένως ἀσυμβίβαστος μέ τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης.

6) Παραιτούμενη, μέ τό νομοθετικό διάταγμα 46 τῆς 18ης Μαρτίου 1976, ἀπό τήν ἐπιβολή τοῦ κρατικοῦ φόρου στά εἰσαγόμενα ἀποστάγματα οἴνου, ἡ Ἰταλική Δημοκρατία ἀναγνώρισε καί ἡ ἴδια τό ἀσυμβίβαστο τοῦ φόρου αὐτοῦ μέ τή συνθήκη καί, κατ' ἀκολουθία τό ἀβάσιμο τῆς ἀπόψεως τῆς νομιμότητάς του ὡς ὀργάνου ἰσορροπίας στό πλαίσιο τῆς ἐθνικῆς γεωργικῆς πολιτικῆς.

γ) Τό Δικαστήριο, μέ ἀπόφαση τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1969 (Ἐπιτροπή τῶν Κοινοτήτων κατά Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, ὑπόθ. 16/69 Racc. σ. 377) ἔκρινε ὅτι τά ἀποστάγματα δέν εἶναι γεωργικά προϊόντα καί, δέν δύνανται ἐπομένως νά ἐπωφεληθοῦν τῶν ἐξαιρέσεων ἀπό τούς γενικούς κανόνες τῆς συνθήκης πού θεσπίζουν γιά τό γεωργικό τομέα τά ἄρθρα 38 μέχρι 46 τῆς συνθήκης.

Στήν ἀπόφαση Charmasson, τό Δικαστήριο ἔκρινε ὅτι οἱ παρεκκλίσεις ἀπό τούς γενι-

κούς κανόνες τῆς συνθήκης πού δύναται νά εἰσάγει μία ἐθνική ὀργάνωση τῆς ἀγορᾶς, εἶναι παραδεκτές μόνο προσωρινά καί ὅτι ἡ διατήρηση μιᾶς ἐθνικῆς ὀργανώσεως τῆς ἀγορᾶς δέ δύναται νά παραταθεῖ πέραν τῆς μεταβατικῆς περιόδου.

Προκειμένου γιά μέτρα πού εἶναι ἀντίθετα πρός τό ἄρθρο 95 ἐδάφια 1 καί 2, τά μέτρα αὐτά πρέπει, σύμφωνα μέ τούς ὅρους τοῦ ἄρθρου 95 ἐδάφιο 3, νά ἔχουν καταργηθεῖ καθ' οἱονδήποτε τρόπο πρίν ἀπό τήν ἔναρξη τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς κοινῆς ἀγορᾶς.

Ἐπί τοῦ κρατικοῦ φόρου ὡς κρατικῆς ἐνισχύσεως

α) Βεβαίως, ἡ Ἐπιτροπή στήν αἰτιολογημένη γνώμη της τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1969, θεώρησε τόν κρατικό φόρο ὡς ὄργανο τῆς ἐθνικῆς γεωργικῆς πολιτικῆς, δυνάμενο προσωρινά τουλάχιστον, νά συμβιβασθεῖ μέ τό κοινοτικό δίκαιο. Ἐντούτοις, ἡ Ἐπιτροπή μετέβαλε σαφῶς τή γνώμη της ἐπί τοῦ θέματος: στήν αἰτιολογημένη γνώμη τῆς 31ης Ἰουλίου 1978, ἀναγνώρισε ὅτι ἡ ἐπιβολή τοῦ κρατικοῦ φόρου ἐπί τῶν εἰσαγόμενων ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη οἰνοπνευμάτων, ἦταν ἀντίθετη πρός τίς ὑποχρεώσεις πού ἀνέλαβε ἡ Ἰταλική Δημοκρατία, δυνάμει τῆς συνθήκης. Ὁ φόρος αὐτός, πρέπει νά ἐξετασθεῖ ὅπως καί κάθε ἄλλο φορολογικό μέτρο. Λόγω τοῦ ὅτι ἔχει χαρακτήρα διακριτικό καί προστατευτικό, οἱ ἰδιῶτες δύνανται νά ἐπικαλεσθοῦν, κατά τοῦ κρατικοῦ φόρου, ἐνώπιον τῶν ἐθνικῶν δικαστηρίων, τό ἄμεσο ἀποτέλεσμα τοῦ ἄρθρου 95.

6) Τό Tribunale di Milano, σέ πολλές πρόσφατες ἀποφάσεις, ἔκρινε, ἀντίθετα μέ τήν ἀπόφαση τῆς 1ης Μαρτίου 1979 τοῦ Corte di cassazione, ὅτι ἕνας ἐσωτερικός φόρος πού παραβιάζει τήν ἀρχή τῆς φορολογικῆς ἰσότητας, ἐμπίπτει ἀποκλειστικά στό ἄρθρο 95. Εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ ἄποψη κατά τήν ὁποία κάθε φορολογικό μέτρο προστατευτικοῦ ἤ διακριτικοῦ χαρακτήρα ἀποτελεῖ «ἐνίσχυση» καί εἶναι θεμιτό ἄν δέν ὑπάρχει ἀρνητική δήλωση τῆς Ἐπιτροπῆς σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 93 παράγραφος 2 τῆς συνθήκης.

γ) Στήν ἀπόφασή του τῆς 27ης Φεβρουαρίου 1980 (Ἐπιτροπή κατά Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, ὑποθ. 169/78 Racc. σ. 385) τό Δικαστήριο ἀναγνώρισε τή νομιμότητα ὁρισμένων ἀπαλλαγῶν ἤ ὁρισμένων φορολογικῶν ἐλαφρύνσεων, ὑπό τόν ὅρο τά Κράτη μέλη πού κάνουν χρήση αὐτῶν τῶν δυνατοτήτων νά ἐπεκτείνουν τό εὐεργέτημα, κατά τρόπο πού νά μή δημιουργεῖ διακρίσεις καί στά εἰσαγόμενα προϊόντα πού πληροῦν τίς ἴδιες προϋποθέσεις. Ἐν πάση περιπτώσει, δέ δύνανται νά νομιμοποιηθοῦν, σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση αὐτή, φορολογικές διαφοροποιήσεις μέ χαρακτήρα διακριτικό ἤ προστατευτικό.

Ἐπί τοῦ προστατευτικοῦ καί διακριτικοῦ χαρακτήρα τοῦ κρατικοῦ φόρου

Χωρίς νά δύναται νά θεωρηθεῖ νόμιμος, οὔτε ὡς ὄργανο ἐθνικῆς γεωργικῆς πολιτικῆς, οὔτε ὡς «ἐνίσχυση» ὁ κρατικός φόρος, εἰσπραττόμενος ἐπί ἔτη κατά προφανή παράβαση τοῦ ἄρθρου 95, ἔχει χαρακτήρα συγχρόνως προστατευτικό καί διακριτικό. Ὁ χαρακτήρας αὐτός προκύπτει ἀπό τό γεγονός ὅτι, μέ τήν ἐξομοίωσή του πρός τά οἰνοπνεύματα πρώτης κατηγορίας, τό εἰσαγόμενο ἀπόσταγμα οἴνου ὑπόκειται στόν κρατικό φόρο, ἐνῶ τό ὁμοειδές ἐγχώριο προϊόν ἐξαιρεῖται ἀπό αὐτόν.

Ἐπί τοῦ μή δεσμευτικοῦ χαρακτήρα τῆς γνώμης πού ἐξέδωσε ἡ Ἐπιτροπή βάσει τοῦ ἄρθρου 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ

α) Ἡ Ἐπιτροπή, στήν αἰτιολογημένη γνώμη της τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1969, ἀκολούθησε λανθασμένη ὁδό ἐπιχειρώντας νά ἐπεκτείνει σ' ἕνα βιομηχανικό προϊόν,

τά άποστάγματα, τίς έξαιρέσεις πού έχουν γίνει δεκτές γιά τά γεωργικά προϊόντα, καί παραλείποντας νά λάβει ύπόψη ότι ή έξαίρεση αύτή, έστω κι άν θεωρηθεί παραδεκτή, έπρεπε νά καταργηθεί, σύμφωνα μέ τό άρθρο 95 έδάφιο 3 τής συνθήκης, πρίν άπό τήν έναρξη τοῦ δεύτερου σταδίου.

6) Έν πάση περιπτώσει τό άρθρο 189 τελευταῖο έδάφιο τής συνθήκης όρίζει σαφῶς ότι οί «γνῶμες» πού έκδίδονται κατ' έφαρμογή τοῦ άρθρου 169 «δέ δεσμεύουν». Τόσο ή νομολογία τοῦ Δικαστηρίου, όσο καί ή έπιστήμη, άναγνώρισαν τό μή δεσμευτικό χαρακτήρα τῶν αίτιολογημένων γνωμῶν πού έκδίδει ή Έπιτροπή, στό πλαίσιο τής διαδικασίας τοῦ άρθρου 169.

γ) Ίδιαιτέρως, ή γνώμη τής Έπιτροπῆς τής 28ης Φεβρουαρίου 1969, δέν έχει, ώς έκ τής φύσεώς της, δεσμευτικό χαρακτήρα καί θά μποροῦσε νά έξομοιωθεί μέ «σύσταση» δηλαδή μέ πράξη ούσιαστικῶς πολιτικοῦ χαρακτήρα.

Έπί τῶν άπαντήσεων πού πρέπει νά δοθοῦν στά τεθέντα έρωτήματα

Στά έρωτήματα πού έθεσε τό Corte d'appello τοῦ Μιλάνου πρέπει νά δοθοῦν οί άκόλουθες άπαντήσεις:

α) Έπιβάλλοντας έπί τῶν εισαγόμενων στήν Ίταλία άποσταγμάτων, τῶν προερχομένων έξ άλλων Κρατῶν μελῶν, τόν κρατικό φόρο τῶν 60 000 λιρετῶν, καί 90 000 λιρετῶν άνά έκατόλιτρο καθαροῦ οίνοπνεύματος, χωρίς νά έπιβάλλει τόν ίδιο φόρο έπί τῶν έγχώριων προϊόντων, τό ίταλικό κράτος παραβίασε τό άρθρο 95 τής συνθήκης ΕΟΚ.

6) Ή αίτιολογημένη γνώμη πού άπηύθυνε ή Έπιτροπή πρός τήν Ίταλική Δημοκρατία, στίς 28 Φεβρουαρίου 1969, κατ' έφαρμογή τοῦ άρθρου 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, δέ δύναται νά δικαιολογήσει τήν έπιβολή αὐτοῦ τοῦ κρατικοῦ φόρου.

γ) Μετά τήν έναρξη τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς κοινῆς άγορᾶς, ή Ίταλική Δημοκρατία όφειλε νά καταργήσει κάθε προϋπάρχουσα διάκριση είς βάρος τῶν εισαγόμενων άποσταγμάτων οίνου καί κατά συνέπεια όφειλε νά έπεκτείνει στά εισαγόμενα προϊόντα τήν άπαλλαγή άπό τόν κρατικό φόρο πού προβλεπόταν γιά τά έγχώρια προϊόντα.

2. Ή *κυβέρνηση τῆς Ίταλικῆς Δημοκρατίας* έκθέτει τίς προϋποθέσεις καί τούς άντικειμενικούς σκοπούς τῆς χορηγήσεως, μέχρι τήν έναρξη τῆς ίσχύος τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 46 τῆς 18ης Μαρτίου 1976, φορολογικῆς άπαλλαγῆς στίς έγχώριες έπιχειρήσεις παραγωγῆς άποσταγμάτων οίνου.

α) Ή Έπιτροπή, ίδίως μέ έπιστολές τῆς 4ης Νοεμβρίου 1965 καί τῆς 8ης Μαΐου 1968 καί μέ τήν αίτιολογημένη γνώμη τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1969, δέχθηκε ότι ή διαφοροποιημένη φορολογία πού προκύπτει άπό τήν έπιβολή τοῦ κρατικοῦ φόρου, μποροῦσε νά διατηρηθεί προσωρινά, έπειδή ό φόρος αὐτός άποτελοῦσε ὄργανο τῆς ίταλικῆς γεωργικῆς πολιτικῆς στόν τομέα τῶν οίνοπνευμάτων.

Ή άναμφίλεκτη θέση τῆς Έπιτροπῆς δεσμεύει τούς έθνικούς δικαστές καί, ὅπως έκρινε τό Corte di Cassazione στίς άποφάσεις του τῆς 1ης Μαρτίου 1979, δέν τούς έπιτρέπεται νά άμφισβητοῦν τή δυνατότητα συμβιβασμοῦ τῆς έν λόγω ένισχύσεως μέ τό κοινοτικό δίκαιο.

6) Ή νέα άποψη πού υίοθέτησε ή Έπιτροπή στήν αίτιολογημένη γνώμη τῆς 31ης Ίουλίου 1978 δέν ίσχύει παρά μόνο γιά τό μέλλον. Δέ δύναται νά άκυρώσει άναδρομικά τήν άπόφαση πού είχε λάβει τότε, νά δεχθεί τή διαφοροποιημένη έπιβολή τοῦ κρατικοῦ φόρου ώς μέτρο ένισχύσεως, δυνά-

μενο νά συμβιβασθεῖ, ἔστω καί προσωρινά μέ τήν κοινή ἀγορά. Κατά τήν ἐποχή πού διατύπωσε τή δεύτερη αἰτιολογημένη γνώμη, τό καθεστώς τοῦ κρατικοῦ φόρου εἶχε ἐξάλλου μεταβληθεῖ ριζικά, κυρίως μέ τήν ἰσότητα μεταχειρίσεως πού θεσπίσθηκε μέ τό ἄρθρο 20 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 46 τῆς 18ης Μαρτίου 1976, μεταξύ τῶν ἐγχώριων προϊόντων καί τῶν εἰσαγόμενων ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη προϊόντων, καθόσον ἀφορᾶ τίς ἐπιπτώσεις ἀπό τίς ἀπαλλαγές καί τίς μειώσεις τῶν φόρων. Ἄρα τό πρόβλημα τίθεται ἐφεξῆς σέ ἐντελῶς διαφορετικό πλαίσιο.

γ) Τό παραπέμπον δικαστήριο εἶναι καί τό ἴδιο πεπεισμένο, σέ ἐπίπεδο ἀρχῶν, περί τοῦ δεσμευτικοῦ χαρακτήρα πού ἔχουν γιά τόν ἐθνικό δικαστή οἱ ἀποφάσεις πού λαμβάνει ἡ Ἐπιτροπή κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 93 τῆς συνθήκης. Ἡ ἀπόφαση πού ζητᾶ ἀπό τό Δικαστήριο, ἀφορᾶ, στήν οὐσία τήν ἑρμηνεία καί τό κύρος τῶν πράξεων μέ τίς ὁποῖες ἡ Ἐπιτροπή ἐπέτρεψε τήν προσωρινή διατήρηση τῆς διαφοροποιημένης φορολογίας.

δ) Τό ἐπίδικο μέτρο ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα ἐνίσχυση, πού χορηγεῖται ἀπό τό κράτος γιά νά εὐνοήσει ὁρισμένες ἐπιχειρήσεις ἤ ὁρισμένες παραγωγές, καί στήν ὁποία ἐφαρμόζεται τό καθεστώς τῶν ἄρθρων 92 καί 93 τῆς συνθήκης ΕΟΚ. Τό τελευταῖο ρυθμίζει, χωρίς διακρίσεις, κάθε μορφή παρεμβάσεως τοῦ κράτους ἀποσκοπούσα στήν ἐπιχορήγηση ἤ ἐνθάρρυνση, τόσο τῆς παραγωγῆς ὅσο καί τῆς διανομῆς ὁρισμένων προϊόντων. Μία ἀπό τίς συχνότερες μορφές κρατικῆς ἐνισχύσεως ἀποτελοῦν οἱ διευκολύνσεις φορολογικῆς φύσεως. Μία φορολογική μεταχείριση πού εὐνοεῖ ἀποκλειστικά ὁρισμένες κατηγορίες ἐπιχειρήσεων σέ σχέση μέ τό σύνολο τῶν παραγωγῶν τοῦ ἴδιου τομέα δύναται νά ἀποτελέσει ἐνίσχυση κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 92. Ἡ φορολογική ἀπαλλαγή, πού παρέχεται στήν Ἰταλία στίς ἐγχώριες ἐπιχειρήσεις πού παράγουν ἀποστάγματα ἐξ οἴνου, ἔχει ὅλα τά χαρακτηριστικά τῆς ἐνισχύσεως πού ἀποσκοπεῖ στήν ἐξασφάλιση τῆς διατηρήσεως καί ἀναπτύξεως ἑνός συγκεκριμένου τομέα παραγωγῆς καί ἀποτελεῖ τυπική μορφή ὑποστηρίξεως μιᾶς σημαντικῆς ἐγχώριας παραγωγῆς μέ στόχο νά διασφαλισθεῖ ἡ ἰσορροπία ἑνός ὁλόκληρου τομέα τῆς ἀγορᾶς. Σάν τέτοια ἐμπίπτει χωρίς ἀμφιβολία στό πεδίο ἐφαρμογῆς τῶν ἄρθρων 92 καί 93.

ε) Τό γεγονός ὅτι μιά ἐνίσχυση δύναται νά γίνει ἀνεκτή ὑάσει τῶν ἄρθρων 92 ἕως 94 ἀποκλείει τή δυνατότητα νά κριθεῖ συγχρόνως, ὑπό τό φῶς τῆς γενικῆς ἀπαγορεύσεως τῆς εἰσαγωγῆς διακρίσεων φορολογικῆς φύσεως τοῦ ἄρθρου 95. Ἕνα εὐνοϊκό φορολογικό καθεστώς, πού συνιστᾶ ἐνίσχυση, δέ δύναται νά ἐμπίπτει στό πεδίο ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 95. Μόνο τά ἄρθρα 92 καί ἑπόμενα, καί ὄχι τό ἄρθρο 95, εἶναι ἐφαρμοστέα σέ περιπτώσεις φορολογικῶν μειώσεων, οἱ ὁποῖες, ἔχοντας σάν σκοπό νά εὐνοήσουν ὁρισμένες ἐπιχειρήσεις ἤ ὁρισμένα προϊόντα, ἐμπίπτουν στό ἄρθρο 92.

Ἡ ἀποδοχή τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 95 σέ ἐνισχύσεις ὑπό μορφή φορολογικῶν μειώσεων, ἰσοδυναμεῖ, ὅσον ἀφορᾶ αὐτή τήν πολύ συχνή μορφή ἐνισχύσεως, μέ ἄρνηση κάθε περιεχομένου στά ἄρθρα 92 καί 93. Τό ἄρθρο 95 ἀπαγορεύει κατά τρόπο ἀπόλυτο καί ἄνευ ὅρων, μετά τήν ἔναρξη τοῦ δεύτερου σταδίου, κάθε ἐσωτερική φορολογία πού εἰσάγει διακρίσεις. Ἀντίθετα πρός τά ἄρθρα 92 καί 93, τό ἄρθρο αὐτό δέν παρέχει καμία διακριτική ἐξουσία στά εὐρωπαϊκά ὄργανα καί δέν ἀναγνωρίζει στά Κράτη μέλη καμία εὐχέρεια δυνάμενη νά παραβληθεῖ μ' ἐκείνη πού προβλέπει τό ἄρθρο 93 παράγραφος 2 νά τροποποιοῦν μία ἐνίσχυση ἀντί νά τήν καταργοῦν. Ἡ ταυτόχρονη ἐφαρμογή καί τῶν δύο καθεστώτων στήν ἴδια φορολογική μείωση ἀποκλείεται.

Τό ἄρθρο 92 ἀναφέρεται ρητά σέ ἐνισχύσεις χορηγούμενες «ὑπό ὁποιαδήποτε μορφή». Ὁ ἀποκλεισμός τῶν φορολογικῶν μειώσεων ἀπό τό πεδίο ἐφαρμογῆς τοῦ καθεστῶτος τῶν ἐνισχύσεων καί ἡ ὑπαγωγή τους μόνο στό πεδίο τοῦ ἄρθρου 95 σημαίνει ἀντικατάσταση τοῦ «ὀργάνου ἀκριβείας» τῶν ἄρθρων 92 καί 93 μέ ἕνα ὄργανο πού δέ δύναται νά χρησιμοποιηθεῖ.

στ) Ἡ ἄποψη αὐτή δέ θίγεται ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς 21ης Μαΐου 1980 (Ἐπιτροπή κατά Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, ὑπόθ. 73/79): ἡ ὑπόθεση αὐτή, ἀφοροῦσε ἐνίσχυση χορηγούμενη ὄχι ὑπό τή μορφή φορολογικῆς μειώσεως ἀλλά ἄμεσης ἐπιδοτήσεως καί τό ἐρώτημα τῆς ἐνδεχόμενης παραβιάσεως τῆς ἀπαγορεύσεως φορολογικῶν διακρίσεων ἐξετάσθηκε σέ σχέση μέ τήν πηγή χρηματοδοτήσεως τῆς ἐνισχύσεως.

Ἀντίθετα, στήν ἀπόφαση τῆς 25ης Ἰουνίου 1970, (κυβέρνηση τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κατά Ἐπιτροπῆς, ὑπόθ. 47/69 Racc. σ. 487) τό Δικαστήριο ἔκρινε ὅτι «ὅταν μία ἐνίσχυση χρηματοδοτεῖται ἀπό φόρο πού ἐπιβάλλεται σέ ὁρισμένες ἐπιχειρήσεις ἤ ὁρισμένες παραγωγές, ἡ Ἐπιτροπή ὑποχρεοῦται νά ἐξετάζει ὄχι μόνο ἄν ὁ τρόπος χρηματοδοτήσεως εἶναι σύμφωνος μέ τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης, ἀλλά καί ἄν, συνδυαζόμενος μέ τήν ἐνίσχυση τήν ὁποία χρηματοδοτεῖ συμβιβάζεται μέ τίς ἀπαιτήσεις τῶν ἄρθρων 92 καί 93». Στήν ἀπόφαση τῆς 22ας Μαρτίου 1977 (Iannelli et Volpi, ὑπόθ. 74/76 Racc. 557), τό Δικαστήριο ἔκρινε ὅτι ὁ τρόπος χορηγήσεως μιᾶς ἐνισχύσεως «δύναται νά συνδέεται στό σημεῖο αὐτό ἀδιάσπαστα μέ τό ἀντικείμενο τῆς ἐνισχύσεως, ὥστε νά εἶναι ἀδύνατο νά κριθοῦν μεμονωμένα κατά τρόπο πού ἡ ἐπίδρασή τους ἐπί τῆς δυνατότητας τῆς ἐνισχύσεως στό σύνολό της, νά συμβιβάζεται ἤ ὄχι μέ τή συνθήκη, νά πρέπει κατ' ἀνάγκη νά κριθεῖ μέσω τῆς διαδικασίας τοῦ ἄρθρου 93».

Μία ἐνίσχυση πού συνίσταται ἁπλῶς σέ φορολογική μείωση δέ δύναται νά ἐκτιμηθεῖ παρά μόνο ὑπό τό φῶς τῶν ἀρχῶν τοῦ ἄρθρου 92 καί μέσω τῆς διαδικασίας πού προβλέπει τό ἄρθρο 93. Θά ἦταν ἀσυμβίβαστο μέ τό περιεχόμενο αὐτῶν τῶν κανόνων καί τήν κατανομή ἁρμοδιοτήτων στήν ὁποία προβαίνουν νά γίνει δεκτό ὅτι οἱ ἰδιῶτες δύνανται νά ἐπικαλεσθοῦν τό σημαντικά διαφορετικότερο καθεστώς τοῦ ἄρθρου 95 γιά νά θέσουν, ἄμεσα, ὑπό ἀμφισβήτηση ἐνώπιον τῶν ἐθνικῶν δικαστηρίων τό συμβιβάσιμο ἑνός τέτοιου φορολογικοῦ πλεονεκτήματος μέ τό κοινοτικό δίκαιο. Ἂν γίνει δεκτό ὅτι σέ παρόμοια περίπτωση ὁ ἐθνικός δικαστής δύναται νά ἐξετάζει ἀπευθείας τή δυνατότητα συμβιβασμοῦ τῆς ἐνισχύσεως μέ τό κοινοτικό δίκαιο, εἴτε μέ τό ἄρθρο 95, εἴτε μέ ἄλλη διάταξη, διαφορετική ἀπό τό ἄρθρο τοῦτο θά σήμαινε ὅτι τίθεται ὑπό ἀμφισβήτηση τό ὅλο σύστημα κατανομῆς ἁρμοδιοτήτων πού προσδιορίσθηκε μέ τό ἄρθρο 93 καί ὅτι στερεῖται κάθε περιεχομένου ἡ λειτουργία πού ἔχει ἀνατεθεῖ στήν Ἐπιτροπή στόν τομέα αὐτό.

ε) Ἡ Ἐπιτροπή λοιπόν, δέν ὑπερέβη μέ κανέναν τρόπο τίς ἐξουσίες πού τῆς ἀπονέμει τό ἄρθρο 93, ὅταν ἐπέτρεψε στήν Ἰταλία νά διατηρήσει προσωρινῶς τήν ἐνίσχυση πού χορηγεῖται στούς ἐθνικούς παραγωγούς ἀποσταγμάτων οἴνου, μέσω τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπό τόν κρατικό φόρο τῶν 60 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος. Τά πραγματικά περιστατικά τῆς παρούσας ὑποθέσεως ἐμπίπτουν στό πεδίο ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 92, μέ συνέπεια νά μή δύναται νά θεωρηθεῖ ὅτι ἡ ἐν λόγω φορολογική μείωση ἐμπίπτει σέ μία ἀπόλυτη καί ἄνευ ὅρων ἀπαγόρευση ἱκανή νά παράσχει στούς ἰδιῶτες δικαίωμα τό ὁποῖο δύνανται νά ἐπικαλοῦνται ἐνώ-

πιον τῶν ἐθνικῶν δικαστῶν. Στήν Ἐπιτροπή ἐναπόκειται νά ἐκτιμήσει μέ διακριτική εὐχέρεια τή δυνατότητα συμβιβασμοῦ τῆς ἐνισχύσεως μέ τήν κοινή ἀγορά. Θά μποροῦσε νά κάνει θεμιτή χρήση τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἐκδίδοντας θετική ἀπόφαση πού δέ θά ἦταν δυνατό νά ἀμφισβητηθεῖ ἀπό κανέναν ἐθνικό δικαστή.

Ἡ οὐσία τῆς ἐκτιμήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς δέν ἀποτελεῖ τό ἀντικείμενο τῶν ἐρωτήσεων πού τέθηκαν μέ τή διάταξη παραπομπῆς καί πάντως δέν ὑπόκειται στόν ἔλεγχο τοῦ Δικαστηρίου.

ζ) Ἡ ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1969 ἡ ὁποία κρίνει ὅτι τά ἀποστάγματα δέν εἶναι γεωργικά προϊόντα, δέν ἐπηρεάζει τήν ἀπόφαση πού πρέπει νά ληφθεῖ στήν παρούσα ὑπόθεση: ὁ γενικός κανόνας τοῦ ἄρθρου 92 ἐφαρμόζεται ἐπίσης, χωρίς ἀμφιβολία, στίς ἐνισχύσεις πού χορηγοῦνται σέ μή γεωργικές παραγωγές πρός τό σκοπό ἔμμεσης διευκολύνσεως δραστηριοτήτων πού περιλαμβάνονται στό πλαίσιο τῆς γεωργίας.

Ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀπόφαση Charmasson, ἀρκεῖ ἡ διαπίστωση ὅτι στήν παρούσα περίπτωση πρόκειται γιά τήν ἐφαρμογή ὄχι ἑνός εἰδικοῦ καθεστῶτος, ἀλλά ἑνός γενικοῦ κανόνα, σχετικοῦ μέ τίς ἐνισχύσεις, τοῦ ὁποίου τά ἔννομα ἀποτελέσματα ἐκτείνονται πέρα ἀπό τή μεταβατική περίοδο. Ἐξάλλου, ἡ παρούσα περίπτωση ἀφορᾶ ὄχι τήν οὐσία τῆς διακριτικῆς ἐκτιμήσεως τοῦ ἀσυμβίβαστου ἤ μή, ἀλλά μόνο τήν ὕπαρξη τῆς ἐξουσίας πού ἄσκησε ἡ Ἐπιτροπή δυνάμει τοῦ ἄρθρου 93.

η) Ἂν ὑποτεθεῖ, ὅτι τό Δικαστήριο κρίνει ὅτι πρέπει νά ἐπιβεβαιώσει τήν ἐφαρμογή, στήν παρούσα περίπτωση, τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ ἄρθρου 95, ὀφείλει νά περιορίσει ρητά τήν ἔκταση τῆς ἀποφάσεώς του στούς ἀχρεωστήτως καταβαλλόμενους φόρους πού δυνατό νά προκύψουν στό μέλλον. Δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά μή θεωρηθεῖ ἐφαρμοστέα στήν παρούσα διαδικασία, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 177, ἡ ἀρχή τοῦ ἑδαφίου 2 τοῦ ἄρθρου 174 τῆς συνθήκης ΕΟΚ πού ἔχει γενικό χαρακτήρα.

Τό Δικαστήριο, ἐάσει τῆς γενικῆς ἀρχῆς τῆς ἀσφάλειας δικαίου, δύναται νά θεωρήσει ὅτι ἔχει τήν ἐξουσία νά περιορίσει, κατ' ἐξαίρεση, τή δυνατότητα τῶν ἐνδιαφερομένων νά ἐπικαλοῦνται τίς δικές του ἀποφάσεις, ἀκόμα κι ὅταν πρόκειται γιά ἀποφάσεις καθαρά ἑρμηνευτικές. Οἱ ἀρχές τῆς ἀσφάλειας δικαίου καί προστασίας τῆς θεμιτῆς ἐμπιστοσύνης δέν ἐπιτρέπουν νά ἀμφισβητοῦνται καταστάσεις πού ρυθμίσθηκαν ὁριστικά καί μέ κοινή συμφωνία, μέ τήν καλόπιστη πληρωμή καί τήν εἴσπραξη φόρου πού εἶχε κριθεῖ ρητά ἀπό τό ἁρμόδιο θεσμικό ὄργανο, ὡς δυνάμενος νά συμβιβασθεῖ μέ τήν κοινή ἀγορά.

3. Ἡ *Ἐπιτροπή*, ἀφοῦ ἐξέθεσε τά πραγματικά περιστατικά, τά ὁποῖα δημιούργησαν τή διαφορά πού ἀποτελεῖ τό ἀντικείμενο τῆς κύριας δίκης, τίς περιστάσεις ὑπό τίς ὁποῖες ἐκδόθηκε ἡ διάταξη παραπομπῆς, καθώς καί τίς κυριότερες διατάξεις τοῦ συστήματος τοῦ κρατικοῦ φόρου, διατυπώνει οὐσιαστικά τίς ἀκόλουθες παρατηρήσεις νομικῆς φύσεως:

Ἐπί τῆς ἀπόψεως τῆς Ἐπιτροπῆς ὡς πρός ὁρισμένα φορολογικά πλεονεκτήματα πού παραχωροῦνται ἀπό τά Κράτη μέλη

α) Ἡ Ἐπιτροπή εἶχε πράγματι θεωρήσει, σέ μιά ὁρισμένη περίοδο, ὅτι τά Κράτη μέλη μποροῦσαν προσωρινά νά διατηρήσουν ὁρισμένα φορολογικά πλεονεκτήματα, πρός ὄφελος ἐθνικῶν γεωργικῶν προϊόντων πού ὑπάγονται πλήρως σέ μία ἐθνική ὀργάνωση τῆς ἀγορᾶς. Ἡ ἄποψη αὐτή διατυπώθηκε καί στήν αἰτιολογημένη γνώμη πού ἀπεύθυνε στίς 28 Φεβρουαρίου 1969 στήν Ἰταλική Δημοκρατία.

6) Ἡ Ἐπιτροπή μετέβαλε, σιωπηρά τουλάχιστον, τήν ἄποψή της, μετά τήν ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1969. Ἡ γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς ἔγινε πολύ πιό σαφής μετά τήν ἀπόφαση Charmasson: μέ τίς ἀπό 31 Ἰουλίου 1975 καί 18 Ἰουνίου 1976 ἐπιστολές, καί κατόπιν μέ τήν αἰτιολογημένη γνώμη τῆς 31ης Ἰουλίου 1978, πληροφόρησε τήν ἰταλική κυβέρνηση ὡς πρός τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἡ αἰτιολογημένη γνώμη τοῦ 1969 ἔπρεπε νά θεωρηθεῖ ὅτι δέν ἰσχύει πλέον καί ὅτι ὁ κρατικός φόρος ἦταν ἀσυμβίβαστος μέ τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ.

Ἐπί τῆς σημασίας τῶν αἰτιολογημένων γνωμῶν πού ἐκδίδονται κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ

α) Ἡ αἰτιολογημένη γνώμη πού ἐκδίδει ἡ Ἐπιτροπή κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 169 καί κατά τήν ἄσκηση τῆς ἀποστολῆς πού τῆς ἀναθέτει τό ἄρθρο 155 τῆς συνθήκης, εἶναι διοικητική πράξη πού ἔχει ὡς σκοπό, νά καταστήσει γνωστή τήν ἄποψή της. Περατώνει τή φάση τῶν «ἀποδείξεων» τῆς διοικητικῆς διαδικασίας καί ταυτόχρονα ἀποτελεῖ τήν προϋπόθεση γιά τή μεταγενέστερη (καί ἐνδεχόμενη) ἔναρξη μιᾶς κατ' ἀμφισβήτηση διαδικασίας ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου. Ἄν καί ἀντανακλᾶ τό κύρος πού περιβάλλει τή λειτουργία τοῦ ἐλέγχου πού ἀνατέθηκε στήν Ἐπιτροπή ἀπό τό ἄρθρο 155 καί τή λειτουργία τῶν κυρώσεων πού προβλέπει τό ἄρθρο 169, ἡ αἰτιολογημένη γνώμη εἶναι πράξη πού προέρχεται ἐκ μέρους ἑνός τῶν διαδίκων, σέ διαφορά μεταξύ τῆς Ἐπιτροπῆς καί ἑνός Κράτους μέλους, ἡ ὁποία συγκεκριμενοποιεῖ τίς ὑποχρεώσεις πού βαρύνουν τό τελευταῖο, δυνάμει τῶν κοινοτικῶν κανόνων. Ὑπόκειται στό δικαστικό ἔλεγχο τοῦ Δικαστηρίου, ἐπειδή μόνο σ' αὐτό ἀνατέθηκε, βάσει τῶν συνθηκῶν, ἡ λειτουργία νά ἀποφαίνεται περί τοῦ δικαίου καί νά ἑρμηνεύει κυριαρχικά τή συνθήκη.

6) Τά ἔννομα ἀποτελέσματα, λοιπόν, τῶν αἰτιολογημένων γνωμῶν εἶναι σχετικά: δέ συνεπάγονται τήν ἄμεση τροποποίηση τῶν ἐθνικῶν διατάξεων πού ἡ Ἐπιτροπή «θεωρεῖ» ἀντίθετες πρός τό κοινοτικό δίκαιο.

Δέ δύνανται ἐπίσης νά ὁμαλοποιοῦν ἐθνικές νομοθετικές καταστάσεις ἀντίθετες πρός τίς διατάξεις τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου.

γ) Ἡ αἰτιολογημένη γνώμη δέ δημιουργεῖ ἐπομένως καμία νέα ὑποχρέωση γιά τά Κράτη μέλη, δέν τούς ἀπονέμει καινούρια δικαιώματα καί δέ θίγει ὑπάρχοντα δικαιώματα πηγάζοντα ἀπό κοινοτικούς κανόνες. Πολύ περισσότερο δέ δύναται νά τροποποιήσει δικαιώματα ἰδιωτῶν πού τά ἐσωτερικά δικαστήρια εἶναι ὑποχρεωμένα νά διασφαλίζουν ἀνά πάσα στιγμή, ἔστω κι ἄν ὑπάρχει διαφορετική αἰτιολογημένη γνώμη.

δ) Ἀποδοχή μιᾶς ἀντίθετης ἀντιλήψεως θά ἰσοδυναμοῦσε μέ ἐξάρτηση τοῦ ἄμεσου ἀποτελέσματος τῶν κοινοτικῶν διατάξεων ἀπό τήν ἑρμηνεία πού θά τούς ἔδινε ἡ Ἐπιτροπή. Ἡ ἀμφισβητούμενη διαδικασία πού προβλέπει τό ἄρθρο 169 θά ἀπέβαινε ἔτσι χωρίς ἀντικείμενο.

Ἐπί τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἄρθρου 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ σέ σχέση μέ τόν κρατικό φόρο

Τά ἐρωτήματα στά ὁποῖα κλήθηκε νά ἀπαντήσει τό Δικαστήριο ἐγείρουν, σέ σχέση μέ τό ἄρθρο 95, δύο κυρίως ζητήματα.

α) Ἐρωτᾶται ἄν θεωρεῖται ὅτι παραβιάζεται ὁ κανόνας πού ἀπαγορεύει τήν εἰσαγωγή φορολογικῶν διακρίσεων, ὅταν ἕνας ἐσωτερικός φόρος ἐπιβάλλεται μόνο

στά εἰσαγόμενα προϊόντα, ἐνῶ ὁμοειδή ἐγχώρια προϊόντα ἀπαλλάσσονται.

Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό εἶναι προφανής. Ἡ διάκριση σέ βάρος τῶν εἰσαγόμενων προϊόντων χαρακτηρίζεται ἐξάλλου, στά πλαίσια τῆς διαφορᾶς πού ἀποτελεῖ τό ἀντικείμενο τῆς κύριας δίκης, ἀπό μιά ἐπιβαρυντική περίσταση. Τό ΕΤΓΠΕ χορηγεῖ κάθε χρόνο σημαντικές ἐνισχύσεις στά ἰταλικά ἀποστακτήρια οἴνου τίς ὁποῖες δέ λαμβάνει τό γαλλικό κονιάκ.

6) Τό ἐρώτημα, ἄν, μετά τήν ἔναρξη τοῦ δεύτερου σταδίου, δύνανται νά γίνουν δεκτές ἐξαιρέσεις στήν ἀπαγόρευση τῆς εἰσαγωγῆς φορολογικῆς διακρίσεως τοῦ ἄρθρου 95, καί νά διατηρηθοῦν, σ' ἕνα Κράτος μέλος, προϋπάρχουσες διακρίσεις, πρέπει νά λάβει ἀναμφισβήτητα ἀρνητική ἀπάντηση. Ἀποκλείεται κάθε δυνατότητα ἐξαιρέσεως, καί εἶναι ἐξάλλου ἀδύνατο νά ἐξαρτηθεῖ ὁ σεβασμός τοῦ ἄρθρου 95 ἀπό τήν πραγματοποίηση τῶν στόχων πού τέθηκαν μέ ἄλλες διατάξεις τῆς συνθήκης, ὅπως τό ἄρθρο 99. Ἡ ἀντίληψη αὐτή στηρίζεται στήν πρόσφατη νομολογία τοῦ Δικαστηρίου.

Ἐπί τοῦ κρατικοῦ φόρου σέ σχέση μέ τό ἄρθρο 92 τῆς συνθήκης ΕΟΚ

α) Στίς ἀπαντήσεις της ἐπί τῶν ἐρωτημάτων πού ἔθεσε τό Δικαστήριο, ἡ Ἐπιτροπή τονίζει ὅτι δέν ἐξέτασε ποτέ τόν κρατικό φόρο σέ σχέση μέ τά ἄρθρα 92 καί 93 παράγραφος 1 τῆς συνθήκης, δέν τό χαρακτήρισε ποτέ σάν «ἐνίσχυση» καί δέν ἔλαβε ποτέ «ἀπόφαση» ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος. Ἐπιφύλαξε ἔτσι, μέ πλήρη καί ἄνευ ὅρων σεβασμό πρός τή νομολογία τοῦ Δικαστηρίου, στόν ἰταλικό κρατικό φόρο μιά μεταχείριση, συγκρίσιμη σέ ὅλα τά σημεῖα, μ' αὐτήν πού ἐπιφύλαξε σέ ἀναρίθμητους ἄλλους ἐσωτερικούς φόρους ἀντίθετους μέ τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης.

6) Οἱ ἴδιες οἱ ἰταλικές διοικητικές ἀρχές, δέ διανοήθηκαν ποτέ νά παρουσιάσουν τόν κρατικό φόρο ὡς «ἐνίσχυση» οὔτε καί νά ζητήσουν ἀπό τήν Ἐπιτροπή νά κινήσει τή διαδικασία πού προβλέπει τό ἄρθρο 93.

Ἐν πάση περιπτώσει, τό ἀσυμβίβαστο τοῦ κρατικοῦ φόρου μέ τό ἄρθρο 92 εἶναι προφανές: ἀποτελεῖ προδήλως ἐνίσχυση «τῆς λειτουργίας» καί ὄχι τῆς ἀναπτύξεως, στερεῖται κάθε διαφάνειας, δέ συνεπάγεται κανένα ἀντάλλαγμα ἐκ μέρους ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐπωφελοῦνται, ἰδίως ἐνέργειες ἀναδιαρθρώσεως ἤ ἀναδιοργανώσεως καί δέν ἔχει τό χαρακτήρα τῆς προοδευτικῆς μειώσεως πού προσιδιάζει στίς κατά τομεῖς ἐνισχύσεις.

Ἐπί τῶν ἀπαντήσεων πού πρέπει νά δοθοῦν στά ἐρωτήματα πού τέθηκαν στό Δικαστήριο

Τά ἐρωτήματα πού τέθηκαν ἀπό τό Corte d'appello τοῦ Μιλάνου πρέπει νά λάβουν τίς ἀκόλουθες ἀπαντήσεις:

1) Οἱ αἰτιολογημένες γνῶμες πού ἐξέδωσε ἡ Ἐπιτροπή, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 169 ἐδάφιο 1 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, δέ δύνανται νά μεταβάλουν τά δικαιώματα καί τίς ὑποχρεώσεις πού ἀπορρέουν, γιά τά Κράτη μέλη, ἀπό τίς κοινοτικές διατάξεις. Τή συμφωνία τῶν αἰτιολογημένων γνωμῶν μέ τό κοινοτικό δίκαιο ἐγγυᾶται τό Δικαστήριο στά πλαίσια τῆς διαδικασίας πού προβλέπει τό ἄρθρο 169 ἐδάφιο 2 τῆς συνθήκης ΕΟΚ.

Οἱ αἰτιολογημένες γνῶμες δέ δεσμεύουν τά ἐθνικά δικαστήρια. Ἰδιαίτερα, δέ δύνανται νά τροποποιήσουν ἤ νά θίξουν τά δικαιώματα πού οἱ κοινοτικές διατάξεις παρέχουν στούς ἰδιῶτες καί πού τά ἐθνικά δικαστήρια ὑποχρεοῦνται νά

διασφαλίζουν, ἔστω κι ἄν ὑπάρχει μία διαφορετική αἰτιολογημένη γνώμη.

2) Ἀπό τήν 1η Ἰανουαρίου 1962, τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ ἀπαγορεύει στά Κράτη μέλη νά ἐπιβάλουν σέ ἕνα εἰσαγόμενο προϊόν ἐσωτερικούς φόρους, ὁποιασδήποτε φύσεως, μεγαλύτερους ἀπό ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιβάλλονται σέ ὁμοειδή ἐγχώρια προϊόντα. Ὁ κανόνας ὁ ὁποῖος ἀπαγορεύει τήν εἰσαγωγή φορολογικῶν διακρίσεων, πού θεσπίζουν οἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 95, δέν ἐπιδέχεται οὔτε παρεκκλίσεις οὔτε ἐξαιρέσεις.

III — Προφορική διαδικασία

Οἱ ἑταιρεῖες Essevi καί Salengo, ἐκπροσωπούμενες ἀπό τό δικηγόρο Mario Scalzo, ἡ κυβέρνηση τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας ἐκπροσωπούμενη ἀπό τόν Marcello Conti καί ἡ Ἐπιτροπή ἐκπροσωπούμενη ἀπό τόν Antonino Abate ἀνέπτυξαν προφορικά τίς παρατηρήσεις τους καί ἀπάντησαν στά ἐρωτήματα πού ἔθεσε τό Δικαστήριο στή συνεδρίαση τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1981.

Ὁ γενικός εἰσαγγελέας ἀνέπτυξε τίς προτάσεις του στή συνεδρίαση τῆς 1ης Ἀπριλίου 1981.

Σκεπτικό

1 Μέ δύο διατάξεις τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1980, πού περιῆλθαν στό Δικαστήριο στίς 12 Ἰουνίου τοῦ ἴδιου ἔτους, τό Corte d'appello τοῦ Μιλάνου ὑπέβαλε στό Δικαστήριο, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 177 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικά ἐρωτήματα ὡς πρός τήν ἑρμηνεία τῶν ἄρθρων 95 καί 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ προκειμένου νά κρίνει ἄν συμβιβάζεται μέ τή συνθήκη ἡ διατήρηση σέ ἰσχύ στήν ἰταλική νομοθεσία ἑνός συστήματος διαφοροποιημένης φορολογήσεως στόν τομέα τῆς φορολογίας τῶν ἀποσταγμάτων οἴνου.

2 Ὅπως προκύπτει ἀπό τή δικογραφία, οἱ δύο ἑταιρεῖες, ἐφεσίβλητες στήν κύρια δίκη, πραγματοποίησαν εἰσαγωγές, ἡ πρώτη κατά τήν περίοδο ἀπό 1ης Μαρτίου 1962 ἕως 1ης Δεκεμβρίου 1967 καί ἡ δεύτερη ἀπό 18 Ἀπριλίου 1960 ἕως 25 Ὀκτωβρίου 1971 κονιάκ (cognac) γαλλικῆς προελεύσεως, ἐπί τοῦ ὁποίου κατέβαλαν τούς φόρους πού καθόριζε ὁ νόμος γιά τήν αἰθυλική ἀλκοόλη «πρώτης κατηγορίας», δηλαδή γιά τά οἰνοπνευματώδη πού δέν πληροῦν ὁρισμένες ἀπαιτήσεις ὅσον ἀφορᾶ τήν προέλευση καί τήν παρασκευή ἤ πού δέ δύνανται νά ἐλεγχθοῦν στό στάδιο τῆς παραγωγῆς ἐπειδή ἔχουν παραχθεῖ ἐκτός τοῦ ἐδάφους τοῦ κράτους.

3 Οἱ ἐφεσίβλητες στήν κύρια δίκη ἄσκησαν ἀγωγή ἐνώπιον τοῦ Tribunale di Milano μέ αἴτημα τήν ἐπιστροφή τῶν καταβληθέντων φόρων, ἐπικαλούμενες παράβαση τοῦ ἄρθρου 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ κατά τή διάρκεια τῶν περιόδων πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω, καί πέτυχαν μέ ἀποφάσεις, πού ἐκδόθηκαν τήν 26η Ἰανουαρίου καί τήν 1η Ἰουνίου 1978 ἀντίστοιχα, τήν καταδίκη τῆς Amministrazione delle finanze τῆς Ἰταλίας στήν ἐπιστροφή τῶν ἀχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων.

4 Τήν 31η Αὐγούστου 1978 ἡ ἐν λόγω διοικητική ἀρχή ἄσκησε ἔφεση κατά τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν καί κατά τή διάρκεια τῆς διαδικασίας ἐπικαλέσθηκε τή νομολογία τοῦ Corte suprema di cassazione, τό ὁποῖο στίς ἀποφάσεις του 1317, 1318 καί 1321 τῆς 1ης Μαρτίου 1979 ἀναγνώρισε τή νομιμότητα, σέ σχέση μέ τό κοινοτικό δίκαιο, τοῦ συστήματος τῆς ἀμφισβητούμενης φορολογίας. Ἡ διοικητική ἀρχή ὑποστήριξε στό στάδιο αὐτό ὅτι ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων ἀναγνώρισε στήν Ἰταλική Δημοκρατία μέ γνώμη τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1969 τή δυνατότητα νά ἐπιβάλλει τό φόρο αὐτό σάν ὄργανο τῆς πολιτικῆς στόν τομέα τῶν οἰνοπνευμάτων καί νά διατηρήσει προσωρινά τό σύστημα τῆς διαφοροποιημένης φορολογίας πού τελεῖ ὑπό ἀμφισβήτηση. Στήν ἐν λόγω γνώμη ἡ Ἐπιτροπή εἶχε ρητά ἀναγνωρίσει τό σύστημα αὐτό σάν «ἐνίσχυση» πού συμβιβάζεται μέ τούς κοινοτικούς κανόνες καί συνεπῶς ὁ κρατικός φόρος εἶχε νόμιμα ἐπιβληθεῖ στά οἰνοπνευματώδη πού εἶχαν εἰσαχθεῖ ἀπό τή Γαλλία.

5 Τό Corte d'appello κρίνει ὅτι τά στοιχεῖα πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω δέν ἐπαρκοῦν γιά τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος πού ἠγέρθη ἐνώπιόν του. Παρατηρεῖ ὅτι ἄν καί στή γνώμη της τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1969 ἡ Ἐπιτροπή εἶχε δεχθεῖ τό δικαίωμα τῆς Ἰταλίας νά διατηρεῖ σέ ἰσχύ καί νά ἐφαρμόζει τό ἐπίδικο σύστημα φορολογίας σάν ὄργανο τῆς γεωργικῆς της πολιτικῆς, ἔκτοτε προέκυψαν πλεῖστα νέα στοιχεῖα. Ἀναφέρει ἐν προκειμένω τήν ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1969 (Ἐπιτροπή κατά Ἰταλίας, 16/69, Racc. σ. 377), στήν ὁποία κρίθηκε ὅτι τά ἀποστάγματα, ἠδύποτα καί τά ἄλλα οἰνοπνευματώδη ποτά δέν ἀποτελοῦν γεωργικά προϊόντα κατά τήν ἔννοια τῆς συνθήκης· τήν ἀπόφαση τῆς 10ης Δεκεμβρίου 1974 (Charmasson, 48/74 Racc. σ. 1383), στήν ὁποία τό Δικαστήριο ἔκρινε ὡς ἀσυμβίβαστα μέ τήν κοινή ἀγορά, μετά τή λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τά ἐμπόδια στίς συναλλαγές μεταξύ τῶν Κρατῶν μελῶν, ἔστω καί ἄν τά ἐμπόδια αὐτά ἀποτελοῦν μέρος μιᾶς ἐθνικῆς ὀργανώσεως ἀγορᾶς· τέλος τήν αἰτιολογημένη γνώμη πού ἀπεύθυνε ἡ Ἐπιτροπή πρός τήν Ἰταλική Δημοκρατία τήν 31η Ἰουλίου 1978, σχετικά μέ τό θέμα τῆς διαφοροποιημένης φορολογίας ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐπιβολή τόσο τοῦ κρατικοῦ φόρου, ὅσο καί τοῦ φόρου παρασκευῆς.

6 Ἔχοντας ὑπόψη τά νέα αὐτά στοιχεῖα καθώς καί τά ἐπιχειρήματα πού ἀνέπτυξε ἐνώπιόν του ἡ διοικητική ἀρχή, τό Corte d'appello ζήτησε ἀπό τό Δικαστήριο, μέ προδικαστική του ἀπόφαση:

«— νά προσδιορίσει τό ἔννομο ἀποτέλεσμα πού δύναται νά προσδοθεῖ στίς παραπάνω γνῶμες πού ἐξέδωσε ἡ Ἐπιτροπή σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ· νά κρίνει κατόπιν ἄν ἡ Ἰταλία παραβίασε τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ ἐφαρμόζοντας ἐπί τῶν ἀποσταγμάτων πού εἰσάγονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη σύστημα φορολογίας πού περιλαμβάνει τόν κρατικό φόρο ἀνερχόμενο σέ 60 000 λιρέτες ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος (90 000 λιρέτες ἀπό 1ης Μαρτίου 1976), πού δέν προβλέπεται γιά τό ὁμοειδές ἐγχώριο προϊόν καί δέν ἐπιβάλλεται ἐπ' αὐτοῦ·

— ν' ἀποφανθεῖ ἄν, μετά τήν ἔναρξη τοῦ δεύτερου σταδίου πού προβλέπεται στό ἄρθρο 95 ἐδάφιο 3 σάν τελευταία προθεσμία γιά τήν κατάργηση τῶν ἐσωτερικῶν κανόνων πού ἀντιβαίνουν στήν ἀρχή τῆς φορολογικῆς ἰσότητας, τήν ὁποία θεσπίζουν τά ἐδάφια 1 καί 2 τοῦ ἴδιου ἄρθρου, ἦταν δυνατό νά ἐξουσιοδοτηθεῖ ἡ Ἰταλία νά διατηρεῖ κατ' ἐξαίρεση μία ὑπάρχουσα διάκριση κατά τήν εἰσαγωγή ἀποσταγμάτων οἴνου».

Ἐπί τῶν πραγματικῶν περιστατικῶν τῶν ὑποθέσεων

7 Ὅπως προκύπτει ἀπό τά ἔγγραφα πού κατέθεσε ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ἡ ἰταλική κυβέρνηση, τήν 8η Μαΐου 1968 ἡ Ἐπιτροπή ἀπεύθυνε στόν ἰταλό ὑπουργό ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων ἐπιστολή μέ τό ἀκόλουθο κείμενο:

«Παρακαλῶ νά θέσετε ὑπόψη τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως τίς ἀκόλουθες σκέψεις ὡς πρός τούς φόρους ἐπί τοῦ οἰνοπνεύματος.

Ἡ ἰταλική φορολογική νομοθεσία στόν τομέα τῆς φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος προβλέπει ὅτι γιά τά οἰνοπνεύματα καταβάλλεται κρατικός φόρος 60 000 λιρέτες ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος καί φόρος παρασκευῆς 60 000 λιρέτες ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος. Προβλέπονται δέ πολυάριθμες μειώσεις ὑπέρ ὁρισμένων προϊόντων, μεταξύ τῶν ὁποίων τά ἀποστάγματα οἴνου καί στεμφύλων. Τά ἐν λόγω ἀποστάγματα ἀπαλλάσσονται ἀπό τόν κρατικό φόρο καί ἐπ' αὐτῶν καταβάλλεται φόρος παρασκευῆς ὕψους 53 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο γιά τά ἀποστάγματα οἴνου καί 50 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο γιά τά ἀποστάγματα στεμφύλων.

Γιά τά εἰσαγόμενα ἀποστάγματα οἴνου καί στεμφύλων καταβάλλεται ὁ κρατικός φόρος ἀνερχόμενος σέ 60 000 λιρέτες ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος καί ὁ φόρος παρασκευῆς ἀνερχόμενος σέ 60 000 λιρέτες ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος.

Τό διαφοροποιημένο αὐτό σύστημα εἰς βάρος τῶν εἰσαγόμενων προϊόντων εἶναι ἀντίθετο μέ τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης ...

Ἀπό 4 Νοεμβρίου 1965 μέ τήν ἐπιστολή της ἡ Ἐπιτροπή γνωστοποίησε ἤδη στήν ἰταλική κυβέρνηση τίς παρατηρήσεις της ἐπί τῶν προβλημάτων αὐτῶν. Μέ ἐπιστολή τῆς μόνιμης ἰταλικῆς ἀντιπροσωπείας ἀπό 12 Φεβρουαρίου 1966, ἡ ἰταλική κυβέρνηση γνωστοποίησε στήν Ἐπιτροπή τήν ἄποψή της. Σύμφωνα μέ τήν ἰταλική κυβέρνηση ἡ διαφοροποιημένη φορολογία στόν τομέα τοῦ οἰνοπνεύματος ἔχει ὡς στόχο νά ἐπιτρέψει τή συνύπαρξη τῶν διάφορων πρώτων ὑλῶν γιά τήν παρασκευή οἰνοπνεύματος καί νά ἐξασφαλίσει ἔτσι τή διάθεση στήν ἀγορά ὁρισμένων πρώτων ὑλῶν πού χρησιμεύουν γιά τήν παραγωγή οἰνοπνεύματος γιά τή γεωργία. Κατά συνέπεια, ἡ κατάργηση τοῦ διαφοροποιημένου αὐτοῦ συστήματος, δέ δύναται νά γίνει παρά μόνον ὅταν τά ἰταλικά γεωργικά συμφέροντα στόν τομέα αὐτό θά ἔχουν ληφθεῖ ὑπόψη στό πλαίσιο τῆς κοινῆς γεωργικῆς πολιτικῆς ἐπί τοῦ οἰνοπνεύματος. Οἱ ἰταλικές ἀρχές ἀναφέρουν ἐξάλλου ὅτι τουλάχιστον ἐξίσου σημαντικές διακρίσεις ὑπάρχουν καί στά ἄλλα Κράτη μέλη, ὅπως αὐτές πού προκύπτουν ἀπό τήν ὕπαρξη τῶν μονοπωλίων στή Γαλλία καί στή Γερμανία.

Ἡ Ἐπιτροπή δέν ἀρνεῖται ἐντελῶς τήν ὕπαρξη τῶν γεωργικῶν προβλημάτων πού δημιουργεῖ στήν Ἰταλία τό οἰνόπνευμα. Γιά τό λόγο αὐτό θεωρεῖ ὅτι ἡ διαφοροποιημένη φορολογία πού προβλέπεται ἀπό τήν ἰταλική νομοθεσία καί τήν ὁποία προκαλεῖ ἡ ἐπιβολή τοῦ κρατικοῦ φόρου δύναται προσωρινά νά διατηρηθεῖ σέ ἰσχύ δεδομένου ὅτι ὁ κρατικός φόρος ἀποτελεῖ ἀπό ὁρισμένης ἀπόψεως τό ὄργανο τῆς ἰταλικῆς γεωργικῆς πολιτικῆς στόν τομέα τοῦ οἰνοπνεύματος, τό ὁποῖο ἐπιτρέπει στά ὁποιασδήποτε προελεύσεως οἰνοπνεύματα, νά διατίθενται στήν ἀγορά ὁποιοδήποτε καί ἄν εἶναι τό κόστος τῆς πρώτης ὕλης.

Ὡστόσο οἱ ἀπαιτήσεις τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς δέ δικαιολογοῦν ὅλες τίς διαφορές φορολογικῆς μεταχειρίσεως πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω μεταξύ τῶν ἐθνικῶν προϊόντων καί τῶν προϊόντων πού εἰσάγονται. Οἱ ἀνάγκες τῆς γεωργίας ἐξυπηρετοῦνται ἤδη ἀπό τόν κρατικό φόρο ὁ ὁποῖος καταβάλλεται μόνο γιά τά εἰσαγόμενα προϊόντα. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει ὅτι δέ δύναται ἐπίσης νά προβάλλονται λόγοι γεωργικῆς πολιτικῆς ὡς πρός τό φόρο παρασκευῆς, γιά νά δικαιολογηθεῖ ἡ διαφοροποιημένη φορολογία σέ βάρος τῶν εἰσαγόμενων ἀποσταγμάτων οἴνου καί στεμφύλων καί τῶν εἰσαγόμενων προϊόντων τῶν ὁμοειδῶν μέ τό vermouth καί τό marsala.

Γιά τούς λόγους αὐτούς ἡ Ἐπιτροπή διαπιστώνει ὅτι ἡ Ἰταλική Δημοκρατία παρέβη τίς ὑποχρεώσεις πού τῆς ἐπιβάλλονται ἀπό τή συνθήκη καθόσον ἀφορᾶ

τή μείωση τοῦ φόρου παρασκευῆς πού ἐπιβάλλεται στά ἀποστάγματα οἴνου καί στεμφύλων καί στή μείωση τοῦ φόρου παρασκευῆς πού ἐπιβάλλεται στό οἰνόπνευμα πού χρησιμοποιεῖται γιά τήν παραγωγή τοῦ vermouth καί marsala. Κατόπιν αὐτοῦ καλεῖ τήν κυβέρνηση τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 169 τῆς συνθήκης, νά διατυπώσει τίς παρατηρήσεις της ἐπί τῶν ἀνωτέρω ἐντός προθεσμίας ἑνός μήνα ἀπό τῆς λήψεως τῆς παρούσας. Ἡ Ἐπιτροπή ἐπιφυλάσσεται νά ἐκδώσει, ἄν κριθεῖ ἀναγκαῖο, ἀφοῦ θά ἔχει λάβει γνώση τῶν ἐν λόγω παρατηρήσεων, τήν αἰτιολογημένη γνώμη πού προβλέπεται στό ἄρθρο 169.»

8 Ἐπειδή ἡ ἰταλική κυβέρνηση δέν ἔδωσε συνέχεια στά αἰτήματα τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ τελευταία διατύπωσε μία αἰτιολογημένη γνώμη τήν 28η Φεβρουαρίου 1969, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 169 τῆς συνθήκης, ἀναφερόμενη στούς φόρους καταναλώσεως ἐπί τοῦ οἰνοπνεύματος καί ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Στήν Ἰταλία τά ἐγχώρια οἰνοπνεύματα ὑπόκεινται σέ κρατικό φόρο 60 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος καί σέ φόρο παρασκευῆς 60 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος. Ὁ νόμος προβλέπει πολυάριθμες μειώσεις ἰδίως γιά τά ἀποστάγματα οἴνου καί στεμφύλων τά ὁποῖα ἀπαλλάσσονται ἀπό τόν κρατικό φόρο καί ὑπόκεινται σέ φόρο παρασκευῆς 53 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο γιά τά ἀποστάγματα οἴνου καί 50 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο γιά τά ἀποστάγματα στεμφύλων.

Ἀντιθέτως τά ἀποστάγματα οἴνου καί στεμφύλων πού εἰσάγονται στήν Ἰταλία ὑπόκεινται σέ κρατικό φόρο 60 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος καί σέ φόρο παρασκευῆς 60 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος ...

Ἀπό τό Νοέμβριο τοῦ 1965 ἡ Ἐπιτροπή ἐπέστησε τήν προσοχή τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως ἐπί τοῦ χαρακτήρα τοῦ ἐν λόγω συστήματος, ὡς εἰσάγοντος διακρίσεις.

Ἐν συνεχείᾳ μέ ἐπιστολή τῆς 8ης Μαΐου 1968 ἡ Ἐπιτροπή κίνησε τή διαδικασία, ἡ ὁποία προβλέπεται στό ἄρθρο 169 τῆς συνθήκης ΕΟΚ γιά παράβαση τοῦ ἄρθρου 95 τῆς συνθήκης. Στήν ἀπάντησή της, μέ ἐπιστολή τῆς 23ης Ἰουλίου 1968 τῆς μόνιμης ἀντιπροσωπείας τῆς Ἰταλίας, ἡ ἰταλική κυβέρνηση πληροφόρησε τήν Ἐπιτροπή ὅτι δέν εἶχε τήν πρόθεση νά καταργήσει τήν ἐν λόγω διαφοροποιημένη φορολογία ἐφόσον δέ θεσπίζονταν τροποποιήσεις τῶν ἐθνικῶν μονοπωλίων πού ὑπάρχουν στή Γερμανία καί στή Γαλλία καί ἐφόσον δέν υἱοθετεῖται κοινή γεωργική πολιτική στόν τομέα αὐτό ...

Τά ἐπιχειρήματα πού ἀναπτύχθηκαν δέν εἶναι σέ θέση ἐκτός ἀπό ἕνα σημεῖο νά θέσουν ὑπό συζήτηση τό ἔρεισμα τῆς ἀπόψεως πού διατύπωσε ἡ Ἐπιτροπή στήν ἐπιστολή της τῆς 8ης Μαΐου 1968. Ἐπισημαίνεται ἰδίως ὅτι σέ καμία περίπτωση τά Κράτη μέλη δέ δύνανται νά ἐπικαλεσθοῦν παραβιάσεις παρόμοιας φύσεως πού διαπράττονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη γιά νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τίς ὑποχρεώσεις πού τούς ἐπιβάλλουν διατάξεις τῆς συνθήκης.

Ὡς πρός τό ἐπιχείρημα σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ἡ Ἰταλία ἀσκεῖ τή γεωργική της πολιτική στόν τομέα τοῦ οἰνοπνεύματος χρησιμοποιώντας τή φορολογία καί ὅτι δέ δύναται νά μεταβάλλει τή στάση της παρά μόνο στό πλαίσιο μιᾶς κοινῆς γεωργικῆς πολιτικῆς στόν τομέα τοῦ οἰνοπνεύματος ἡ Ἐπιτροπή ἔχει ἤδη δεχθεῖ στήν ἐπιστολή της τῆς 8ης Μαΐου 1968 πού προανεφέρθηκε, ὅτι ἡ Ἰταλία μποροῦσε πράγματι νά χρησιμοποιήσει τό φόρο ὡς ὄργανο τῆς γεωργικῆς της πολιτικῆς στόν τομέα αὐτό καί νά διατηρήσει προσωρινά, σ' ἕνα τέτοιο πλαίσιο, τή διαφοροποιημένη φορολογία μέχρις ἑνός ποσοῦ 60 000 λιρετῶν ἀνά ἑκατόλιτρο καθαροῦ οἰνοπνεύματος πού προκύπτει ἀπό τήν ἐπιβολή τοῦ κρατικοῦ φόρου. Ἡ χρησιμοποίηση παρόμοιου διαφοροποιημένου συστήματος ἐπιτρέπει νά διατίθενται στήν ἀγορά τά οἰνοπνεύματα σέ τιμή λίγο-πολύ ὁμοιόμορφη ὁποιοδήποτε καί ἄν εἶναι τό κόστος τους.»

9 Στήν ἴδια αἰτιολογημένη γνώμη της ἡ Ἐπιτροπή διαπίστωσε τήν ὕπαρξη μιᾶς παραλείψεως σέ ὅ,τι ἀφορᾶ διάφορες πλευρές τοῦ φορολογικοῦ συστήματος διαφορετικές ἀπό τόν κρατικό φόρο. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ αἰτιολογημένη αὐτή γνώμη δέν κατέληξε σέ προσφυγή ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου.

10 Τήν 31η Ἰουλίου 1975 ἡ Ἐπιτροπή ἀπεύθυνε πρός τήν ἰταλική κυβέρνηση, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 169 ἐδάφιο 1, νέα ἀνακοίνωση στήν ὁποία διατύπωνε, ἀπό τή σκοπιά τοῦ κανόνα τοῦ ἄρθρου 95 περί ἀπαγορεύσεως τῶν διακρίσεων, ὁρισμένες παρατηρήσεις σχετικά μέ τό σύστημα φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος πού ἰσχύει στήν Ἰταλία σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τό φόρο παρασκευῆς, τόν κανονικό κρατικό φόρο καί τόν εἰδικό κρατικό φόρο καί ζητοῦσε ἀπό τήν ἰταλική κυβέρνηση νά ἐξαλείψει τίς διακρίσεις πού δημιουργοῦσε τό σύστημα αὐτό σέ βάρος τῶν προϊόντων πού εἰσάγονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη.

11 Ἐπειδή οἱ ἰταλικές ἀρχές δέν ἔδωσαν συνέχεια στή νέα αὐτή παρέμβαση, πού νά ἱκανοποιεῖ πλήρως τήν Ἐπιτροπή, ἡ τελευταία διατύπωσε στίς 31 Ἰουλίου 1978 αἰτιολογημένη γνώμη ὡς πρός τή διαφοροποιημένη φορολογία καθόσον ἀφορᾶ τήν ἐπιβολή τοῦ φόρου παρασκευῆς καί τοῦ κρατικοῦ φόρου ἐπί τῶν οἰνοπνευ-

μάτων. Καί τῆς αἰτιολογημένης αὐτῆς γνώμης ἐπίσης δέν ἐπακολούθησε ἡ ἄσκηση προσφυγῆς ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου.

12 Ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ἡ ἰταλική κυβέρνηση ὑποστήριξε τήν ἄποψη ὅτι τό ἐπίδικο σύστημα φορολογίας δέν εἶναι στήν πραγματικότητα τίποτε ἄλλο παρά μία ἐνίσχυση πρός τή γεωργία, χορηγούμενη ὑπό τή μορφή φορολογικοῦ πλεονεκτήματος πού ἐπιφυλάσσεται στήν ἐθνική παραγωγή. Θεωρεῖ ὅτι ἡ ὕπαρξη τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἐγκρίθηκε μέ τήν αἰτιολογημένη γνώμη τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1969 καί ὅτι, ἐφόσον δέν ὑπάρχει ἀντίθετη πράξη, ἡ ἔγκριση αὐτή ἰσχύει πάντοτε καί πρέπει νά θεωρεῖται ὡς ἔγκυρη ἀπό τά ἐθνικά δικαστήρια. Ἀκόμα ὅμως καί χωρίς ἔγκριση, ἐφόσον πρόκειται γιά ἐνίσχυση προγενέστερη τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς συνθήκης, ἡ ἐνίσχυση αὐτή δύναται νά διατηρηθεῖ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 93.

Ἐπί τῆς σημασίας τῶν ἀπόψεων καί γνωμῶν τῆς Ἐπιτροπῆς στό πλαίσιο τῆς διαδικασίας τοῦ ἄρθρου 169

13 Τά ἐρωτήματα πού ἔθεσε τό Corte d'appello ἀποβλέπουν κατά πρῶτο λόγο στό νά διευκρινισθεῖ ποιά εἶναι ἀπό νομικῆς ἀπόψεως, ἡ σημασία καί ἡ δεσμευτικότητα τῶν γνωμῶν πού ἐκδίδει ἡ Ἐπιτροπή στό πλαίσιο τῆς διαδικασίας τῆς προσφυγῆς λόγω παραβάσεως πού ρυθμίζει τό ἄρθρο 169 τῆς συνθήκης. Εἰδικότερα ζητεῖται νά προσδιορισθεῖ ποιό εἶναι τό ἔννομο ἀποτέλεσμα μιᾶς διαβεβαιώσεως τοῦ εἴδους αὐτῆς πού ἔδωσε ἡ Ἐπιτροπή μέ τήν ἐπιστολή της τῆς 8ης Μαΐου 1968 μέ τήν ὁποία ἔθεσε προθεσμία γιά τήν ὑποβολή παρατηρήσεων καί μέ τή γνώμη της ἀπό 28ης Φεβρουαρίου 1969 ἡ ὁποία ἐκδόθηκε δυνάμει τοῦ ἄρθρου 169 τῆς συνθήκης καί παρέσχε στήν Ἰταλία τήν ἔγκριση νά διατηρήσει προσωρινά τό λεγόμενο σύστημα «διαφοροποιημένης φορολογίας».

14 Τό ἄρθρο 169 ὁρίζει ὅτι ἄν ἡ Ἐπιτροπή κρίνει ὅτι ἕνα Κράτος μέλος παρέβη ὑποχρέωση πού τοῦ ἐπιβάλλεται δυνάμει τῆς συνθήκης, «διατυπώνει αἰτιολογημένη γνώμη ἐπί τοῦ θέματος, ἀφοῦ προηγουμένως παράσχει τή δυνατότητα στό κράτος αὐτό νά διατυπώσει τίς παρατηρήσεις του». Προστίθεται δέ ὅτι ἡ Ἐπιτροπή δύναται νά προσφύγει στό Δικαστήριο, ἄν τό ἐν λόγω κράτος δέ συμμορφωθεῖ μέ τή γνώμη αὐτή ἐντός τῆς προθεσμίας πού τάσσει ἡ Ἐπιτροπή.

15 Ὁ σκοπός αὐτῆς τῆς προκαταρκτικῆς διαδικασίας, ἡ ὁποία περιλαμβάνεται στό γενικό πλαίσιο τῆς ἀποστολῆς μέριμνας πού ἔχει ἀνατεθεῖ στήν Ἐπιτροπή ἀπό τήν πρώτη περίπτωση τοῦ ἄρθρου 155, εἶναι κυρίως νά δώσει τήν εὐκαιρία στό

Κράτος μέλος νά δικαιολογήσει τή στάση του καί νά έπιτρέψει ένδεχομένως στήν Έπιτροπή νά έπιτύχει έκούσια συμμόρφωση τοῦ Κράτους μέλους στίς άπαιτήσεις τῆς συνθήκης. Στήν περίπτωση πού ή προσπάθεια αὐτή διευθετήσεως τῆς διαφορᾶς δέ στεφθεῖ μέ έπιτυχία, ή αἰτιολογημένη γνώμη έξυπηρετεῖ τόν προσδιορισμό τοῦ άντικειμένου τῆς διαφορᾶς.

16 Άντιθέτως ή Έπιτροπή δέν έχει τό δικαίωμα, μέ τίς γνῶμες πού διατυπώνει δυνάμει τοῦ ἄρθρου 169 ἤ μέ τή διατύπωση άπόψεων στό πλαίσιο τῆς διαδικασίας αὐτῆς, νά προσδιορίζει κατά τρόπο όριστικό τά δικαιώματα καί τίς ὑποχρεώσεις ένός Κράτους μέλους, ἤ νά τοῦ παράσχει έγγυήσεις ὡς πρός τό ἄν συμβιβάζεται όρισμένη συμπεριφορά μέ τή συνθήκη. Σύμφωνα μέ τό σύστημα τῶν ἄρθρων 169 ἕως 171 τῆς συνθήκης ὁ καθορισμός τῶν δικαιωμάτων καί ὑποχρεώσεων τῶν Κρατῶν μελῶν καί ή κρίση έπί τῆς συμπεριφορᾶς τους δέ δύναται νά προέλθει παρά μόνο άπό άπόφαση τοῦ Δικαστηρίου.

17 Κατά μείζονα λόγο ή Έπιτροπή δέ δύναται μέ τίς άπόψεις καί μέ τίς γνῶμες πού διατυπώνει, κατά τό ἄρθρο 169, ν' άπαλλάξει ένα Κράτος μέλος άπό τό σεβασμό τῶν ὑποχρεώσεων πού τοῦ έπιβάλλονται δυνάμει τῆς συνθήκης. Τέτοιου εἴδους διαβεβαιώσεις δέ δύνανται ίδίως νά ἔχουν ὡς άποτέλεσμα νά παρεμποδίζουν τούς διοικούμενους νά έπικαλοῦνται ένώπιον τῆς δικαιοσύνης τά δικαιώματα πού τούς άπονέμει ή συνθήκη κατά νομοθετικῶν ἤ διοικητικῶν πράξεων ένός Κράτους μέλους πού εἶναι άσυμβίβαστες μέ τό κοινοτικό δίκαιο.

18 Στό πρῶτο τῶν ἐρωτημάτων πού τέθηκαν πρέπει λοιπόν νά δοθεῖ ή άπάντηση ὅτι οἱ γνῶμες πού διατυπώνει ή Έπιτροπή δυνάμει τοῦ ἄρθρου 169 ἔχουν ἔννομο άποτέλεσμα μόνο σέ σχέση μέ τήν προσφυγή ένώπιον τοῦ Δικαστηρίου λόγω κρατικῆς παραβάσεως καί ὅτι ή Έπιτροπή δέ δύναται μέ τή διατύπωση άπόψεων στά πλαίσια τῆς διαδικασίας αὐτῆς, νά άπαλλάσσει ένα Κράτος μέλος άπό τίς ὑποχρεώσεις του ἤ νά θίγει τά δικαιώματα πού οἱ ἰδιῶτες ἀρύονται άπό τή συνθήκη.

Έπί τοῦ συμβιβάσιμου ένός συστήματος διαφοροποιημένης φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος μέ τό ἄρθρο 95

19 Τό δεύτερο τῶν ἐρωτημάτων πού τέθηκαν ἔχει ὡς σκοπό νά άποσαφηνισθεῖ ἄν ένα Κράτος μέλος δύναται νά έπιβάλλει στά οἰνοπνευματώδη πού παράγονται σέ ἄλλα Κράτη μέλη ένα φόρο άπό τόν ὁποῖο άπαλλάσσονται ἐν μέρει ἤ καθ' ὁλοκληρία τά ὁμοειδή ἐγχώρια προϊόντα.

20 Όπως προκύπτει από τίς διατάξεις περί παραπομπῆς, ἡ σχέση ὁμοιότητας κατά τήν ἔννοια τοῦ ἄρθρου 95 μεταξύ τοῦ εἰσαγόμενου προϊόντος (στήν προκειμένη περίπτωση κονιάκ γαλλικῆς προελεύσεως) καί τοῦ ἀνταγωνιστικοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος (στήν προκειμένη περίπτωση τό ἀπόσταγμα οἴνου ἤ στεμφύλων) δέν ἀμφισβητεῖται. Σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα πού προσκόμισε ἡ ἰταλική κυβέρνηση, ἡ διαφορά στή φορολογική μεταχείριση μεταξύ τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου ἐμπορεύματος προκύπτει ἀπό τό γεγονός ὅτι τό εἰσαγόμενο οἰνόπνευμα κατατάσσεται στά «οἰνοπνεύματα πρώτης κατηγορίας», καί ὑπόκειται ὑπό τήν ἰδιότητά του αὐτή σέ πλήρη φορολογική ἐπιβάρυνση, ἐνῶ τά ἀντίστοιχα οἰνοπνεύματα ἐθνικῆς παρασκευῆς ὑπάγονται στά «οἰνοπνεύματα δεύτερης κατηγορίας», πού ἀπαλλάσσονται ἀπό τόν κρατικό φόρο, δεδομένου ὅτι στήν κατηγορία αὐτή δύνανται νά ὑπαχθοῦν μόνο τά οἰνοπνεύματα τῶν ὁποίων ἡ παρασκευή δύναται νά ἐλέγχεται στό στάδιο τῆς παραγωγῆς στό ἔδαφος τοῦ ἰταλικοῦ κράτους.

21 Όπως ἔχει κρίνει τό Δικαστήριο μέ πάγια νομολογία (πλέον πρόσφατη ἡ ἀπόφαση τῆς 14ης Ἰανουαρίου 1981, Chemial Farmaceutici, 140/79), τό κοινοτικό δίκαιο στό παρόν στάδιο τῆς ἐξελίξεώς του δέν περιορίζει τήν ἐλευθερία κάθε Κράτους μέλους νά θεσπίζει ἕνα σύστημα διαφοροποιημένης φορολογίας γιά ὁρισμένα προϊόντα, σύμφωνα μέ ὁρισμένα ἀντικειμενικά κριτήρια, ὅπως ἡ φύση τῶν πρώτων ὑλῶν πού χρησιμοποιοῦνται ἤ οἱ μέθοδοι παραγωγῆς πού ἐφαρμόζονται. Τέτοιου εἴδους διαφοροποιήσεις συμβιβάζονται μέ τό κοινοτικό δίκαιο ἄν ἐπιδιώκουν στόχους οἰκονομικῆς πολιτικῆς πού καί αὐτοί συμβιβάζονται μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς συνθήκης καί τοῦ παράγωγου δικαίου καί ἄν ὁ τρόπος ἐφαρμογῆς τους εἶναι τέτοιος ὥστε ν' ἀποφεύγεται κάθε μορφή διακρίσεως ἄμεσης ἤ ἔμμεσης σέ σχέση μέ εἰσαγωγές πού πραγματοποιοῦνται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη ἤ προστασίας τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς.

22 Τό γεγονός ὅμως ὅτι ἡ παροχή μιᾶς φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς ἤ ἡ ἐφαρμογή ἑνός μειωμένου φορολογικοῦ συντελεστῆ ἐξαρτᾶται ἀπό τή δυνατότητα ἑνός ἐλέγχου τῆς παραγωγῆς ἐπί τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους συνιστᾶ προϋπόθεση τήν ὁποία ἐξ ὁρισμοῦ δέ δύνανται νά πληροῦν τά ὁμοειδή προϊόντα πού προέρχονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη. Παρόμοια ἀπαίτηση ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά ἀποκλείει ἐκ τῶν προτέρων τά προϊόντα αὐτά ἀπό τή δυνατότητα νά ἐπωφελοῦνται τοῦ ἐν λόγω φορολογικοῦ πλεονεκτήματος καί νά ἐπιφυλάσσει τοῦτο μόνο στήν ἐθνική παραγωγή. Εἶναι λοιπόν προφανές ὅτι ἕνα τέτοιο σύστημα φορολογίας εἰσάγει διάκριση καί λόγω τῆς ἰδιότητάς του αὐτῆς ἐμπίπτει στήν ἀπαγόρευση τοῦ ἄρθρου 95.

23 Πρέπει λοιπόν νά δοθεῖ ὡς ἀπάντηση στό δεύτερο τῶν τεθέντων ἐρωτημάτων ὅτι ἕνα σύστημα φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος πού ἔχει διαμορφωθεῖ κατά τέτοιο

τρόπο, ὥστε νά ἐπιφυλάσσονται στήν ἐθνική μόνο παραγωγή ἀπαλλαγές ἤ μειώσεις τοῦ φορολογικοῦ συντελεστῆ, ἀποτελεῖ διάκριση πού ἀπαγορεύεται ἀπό τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης.

Ἐπί τοῦ διαχρονικοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἄρθρου 95 καί τῆς σχέσεώς του μέ τό σύστημα ἐνισχύσεων

24 Τό τρίτο τῶν ἐρωτημάτων ἀφορᾶ τό ζήτημα ἄν δύναται νά ἐπιτραπεῖ σέ ἕνα Κράτος μέλος, μετά τήν ἐκπνοή τῆς προθεσμίας πού καθορίζει τό ἐδάφιο 3 τοῦ ἄρθρου 95, νά διατηρεῖ, κατά παρέκκλιση, στό φορολογικό σύστημα πού ἐφαρμόζεται κατά τήν εἰσαγωγή ἀποσταγμάτων οἴνου μία προϋφιστάμενη φορολογική διάκριση.

25 Ὅπως προκύπτει ἀπό τή δικογραφία καί ἀπό τίς ἀπόψεις πού ἀνέπτυξε ἡ ἰταλική κυβέρνηση κατά τή διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, ὁ ἐθνικός δικαστής ζητᾶ νά μάθει ἄν ἡ ἄποψη πού διατύπωσε ἡ Ἐπιτροπή στήν ἐπιστολή τῆς 8ης Μαΐου 1968 καί στήν αἰτιολογημένη γνώμη τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1969 ὡς πρός τό θέμα τῆς προσωρινῆς διατηρήσεως τοῦ ἀποκαλούμενου συστήματος τῆς «διαφοροποιημένης φορολογίας» στόν κρατικό φόρο δύναται ἐνδεχομένως νά ἰσοδυναμεῖ μέ ἔγκριση μιᾶς ἐνισχύσεως κατά τήν ἔννοια τῶν ἄρθρων 92 καί 93 τῆς συνθήκης, ἔστω καί μετά τή λήξη τῆς προθεσμίας πού καθορίζει τό ἄρθρο 95 ἐδάφιο 3.

26 Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 95 ἐδάφιο 3 «τά Κράτη μέλη καταργοῦν ἤ τροποποιοῦν, τό ἀργότερο στήν ἀρχή τοῦ δεύτερου σταδίου, τίς ὑφιστάμενες κατά τήν ἔναρξη τῆς ἰσχύος τῆς παρούσας συνθήκης διατάξεις πού εἶναι ἀντίθετες πρός τούς παραπάνω κανόνες».

27 Ὅπως προκύπτει ἀπό τό κείμενο αὐτό, ἡ ἡμερομηνία τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1961 ἀποτελεῖ τό ἀνώτατο ὅριο ἐντός τοῦ ὁποίου τά Κράτη μέλη ὄφειλαν νά ἐξαλείψουν ἀπό τή νομοθεσία καί τή φορολογική τους πρακτική κάθε μέτρο ἀσυμβίβαστο μέ τόν κανόνα τῆς μή διακρίσεως πού διατυπώνεται στά δύο πρῶτα ἐδάφια τοῦ ἄρθρου 95. Ἀπό τήν ἡμερομηνία λοιπόν αὐτή οἱ ἐν λόγω διατάξεις ἀπέκτησαν πλήρη ἰσχύ καί οἱ ἰδιῶτες δύνανται νά τίς ἐπικαλοῦνται ἔναντι ὁποιουδήποτε Κράτους μέλους.

28 Ἡ ἄποψη πού ὑποστήριξε τό ἰταλικό κράτος, τόσο ἐνώπιον τοῦ ἐθνικοῦ δικαστῆ ὅσο καί ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, ὅτι δηλαδή ἡ παρέκκλιση πού δέχθηκε ἡ Ἐπιτροπή στήν ἐπιστολή τῆς 8ης Μαΐου 1968 καί στήν αἰτιολογημένη γνώμη τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1969 ἀποτελοῦν τήν ἔγκριση μιᾶς ἐνισχύσεως κατά τήν ἔννοια τῆς συνθήκης, δέ δύναται νά βρεῖ οὔτε νομικό οὔτε πραγματικό ἔρεισμα. Ἀρκεῖ νά παρατηρηθεῖ ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ, ὅτι σύμφωνα μέ τό σύστημα τῆς συνθήκης, δέ δύναται νά θεσπισθεῖ ἤ νά ἐγκριθεῖ μία ἐνίσχυση ὑπό μορφή φορολογικῶν διακρίσεων πού εἰσάγονται ἀπό ἕνα Κράτος μέλος σέ βάρος προϊόντων πού προέρχονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη.

29 Στό τρίτο ἐρώτημα πρέπει λοιπόν νά δοθεῖ ἡ ἀπάντηση ὅτι δυνάμει τοῦ ἐδαφίου 3 τοῦ ἄρθρου 95, ὁ κανόνας τῆς μή εἰσαγωγῆς διακρίσεων πού διατυπώνεται στά δύο πρῶτα ἐδάφια τοῦ ἴδιου ἄρθρου ἀπέκτησε πλήρη ἰσχύ ἀπό τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1962 καί ὅτι δέν ἐπιτρέπεται πλέον σέ ἕνα Κράτος μέλος νά διατηρεῖ, μετά τήν ἡμερομηνία αὐτή, προϋφιστάμενη φορολογική διάκριση στό σύστημα εἰσαγωγῆς ἀποσταγμάτων πού προέρχονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη.

Ἐπί τοῦ διαχρονικοῦ ἀποτελέσματος τῆς παρούσας ἀποφάσεως

30 Στίς παρατηρήσεις πού κατέθεσε ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ἡ ἰταλική κυβέρνηση ζήτησε, γιά τήν περίπτωση πού τό Δικαστήριο θά διαπίστωνε ὅτι δέ συνεπάγεται ἔννομα ἀποτελέσματα ἡ διατύπωση τῶν ἀπόψεων τῆς Ἐπιτροπῆς κατά τήν ἐφαρμογή στή συγκεκριμένη περίπτωση τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ ἄρθρου 95, νά περιορίσει τήν ἔκταση ἐφαρμογῆς τῆς ἀποφάσεώς του στίς περιπτώσεις ἐνδεχόμενης ἀχρεωστήτου ἐπιβολῆς φόρου πού θά μποροῦσαν νά διαπιστωθοῦν στό μέλλον, ἐπικυρώνοντας ἀντιθέτως, ὅσον ἀφορᾶ τό παρελθόν, τόν ὁριστικό χαρακτήρα τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς παρεκκλίσεως πού παρέσχε ἡ Ἐπιτροπή.

31 Πρός τό σκοπό αὐτό ἐπικαλεῖται ἀφενός μέν τό προηγούμενο τῆς ἀποφάσεως τῆς 8ης Ἀπριλίου 1976 (Defrenne, 43/75, Racc. σ. 455), στήν ὁποία τό Δικαστήριο ἀναγνώρισε, βάσει τῆς γενικῆς ἀρχῆς τῆς ἀσφάλειας δικαίου, ὅτι εἶχε τήν ἐξουσία νά περιορίσει, κατ' ἐξαίρεση, τή δυνατότητα τῶν ἐνδιαφερομένων νά ἐπικαλοῦνται τίς ἀποφάσεις του. Στίς σκέψεις αὐτές προστίθεται στή συγκεκριμένη περίπτωση ἡ ἀνάγκη προστασίας τῆς θεμιτῆς ἐμπιστοσύνης πού ἡ ἰταλική κυβέρνηση μποροῦσε νά τρέφει γιά τό κύρος ἑνός φορολογικοῦ μέτρου, τό ὁποῖο εἶχε ἐπιτραπεῖ ρητά ἀπό τό κοινοτικό ἐκτελεστικό ὄργανο.

32 Ἐξάλλου, ἡ ἰταλική κυβέρνηση ἐπισύρει τήν προσοχή στό γεγονός ὅτι οἱ ἐπίδικοι φόροι εἶχαν ἐπιρριφθεῖ ἀπό τούς εἰσαγωγεῖς στό ἐμπόριο, μέ τρόπο ὥστε ἡ ἐνδεχόμενη ἐπιστροφή τους θά εἶχε ὡς συνέπεια μία μεγάλη ἐπιβάρυνση τῶν ἰταλικῶν δημόσιων οἰκονομικῶν χωρίς κανένα ἀντίστοιχο πλεονέκτημα γιά τούς καταναλωτές, οἱ ὁποῖοι τελικά ἦταν οἱ μόνοι πού θίχτηκαν ἀπό τό ἐν λόγω φορολογικό μέτρο.

33 Καθόσον ἀφορᾶ τό πρῶτο ἐπιχείρημα, πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ σχετική διάταξη τῆς συνθήκης, δηλαδή τό ἄρθρο 95, καί τό ζήτημα τῆς ἀπευθείας ἐφαρμογῆς του ἔχουν ἀποτελέσει ἀντικείμενο ἀπό μακροῦ ὑφιστάμενης πλούσιας καί ποικίλης νομολογίας, ἡ ὁποία δέν ἀφήνει ἀμφιβολίες ὡς πρός τήν ἔκταση τῆς διατάξεως αὐτῆς. Ἀρκεῖ νά ὑπομνησθεῖ ὡς πρός τό θέμα αὐτό ὅτι ἤδη μέ τήν ἀπόφασή του τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1962 (Ἐπιτροπή κατά Μεγάλου Δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου καί Βασιλείου τοῦ Βελγίου, 2 καί 3/62 Racc. σ. 815), πού ἐκδόθηκε κατά τήν ἐποχή κατά τήν ὁποία ἐπιβάλλονταν οἱ ἐπίδικοι φόροι, τό Δικαστήριο εἶχε ὑπογραμμίσει τίς αὐστηρές ἀπαιτήσεις πού εἶναι συμφυεῖς μέ τήν ἐν λόγω διάταξη τῆς συνθήκης.

34 Ὡς πρός τά φορολογικά μέτρα πού ἀποτελοῦν τό ἀντικείμενο τῆς διαφορᾶς, πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἔστω καί ἄν ἡ διατύπωση ἀπόψεων ἀπό τήν Ἐπιτροπή ὡς πρός τό θέμα αὐτό ἀπό τίς 4 Νοεμβρίου 1965 δημιούργησε στίς ἰταλικές ἀρχές μία ἐντύπωση νομιμότητας, οἱ ἀβεβαιότητες πού προέκυψαν τόσο σέ κοινοτικό, ὅσο καί σέ ἐθνικό ἐπίπεδο μετά τήν ἡμερομηνία αὐτή ὡς πρός τό συμβιβάσιμο τῶν μέτρων αὐτῶν μέ τό κοινοτικό δίκαιο στεροῦν ἀπό τήν ἰταλική κυβέρνηση τή δυνατότητα νά ἐπικαλεῖται στήν προκειμένη περίπτωση τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀσφάλειας δικαίου ἤ τήν ὕπαρξη μιᾶς καταστάσεως θεμιτῆς ἐμπιστοσύνης κατά τρόπο πού δικαιολογεῖ τό διαχρονικό περιορισμό τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς παρούσας ἀποφάσεως.

35 Ὡς πρός τό ἐπιχείρημα, πού στηρίζεται στό γεγονός ὅτι οἱ φόροι, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιστροφή ἀποτελεῖ ἀντικείμενο τῆς διαφορᾶς στήν κύρια δίκη, ἔχουν ἐπιρριφθεῖ στούς καταναλωτές, πρέπει νά διευκρινισθεῖ ὅτι ἡ προστασία τῶν δικαιωμάτων πού ἐγγυᾶται ἡ κοινοτική ἔννομη τάξη στό θέμα αὐτό δέν ἀπαιτεῖ τήν ἐπιστροφή τῶν ἀχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων ὑπό συνθῆκες πού θά εἶχαν ὡς συνέπεια ἕναν ἀδικαιολόγητο πλουτισμό τῶν δικαιούχων. Τίποτα δέν ἐμποδίζει λοιπόν, ἀπό πλευρᾶς κοινοτικοῦ δικαίου, τά ἐθνικά δικαστήρια νά λάβουν ὑπόψη σύμφωνα μέ τό ἐθνικό τους δίκαιο τό γεγονός ὅτι οἱ ἀδικαιολογήτως

καταβληθέντες φόροι ενσωματώθηκαν στίς τιμές τῆς ὑπόχρεης πρός καταβολή τοῦ φόρου ἐπιχειρήσεως καί ἐπιρρίφθηκαν στούς ἀγοραστές (ἀπόφαση τῆς 27. 3. 1980, Amministrazione delle Finanze κατά Denkavit italiana 61/79, Racc., σ. 1205).

Ἐπί τῶν δικαστικῶν ἐξόδων

36 Τά ἔξοδα στά ὁποῖα ὑποβλήθηκαν ἡ κυβέρνηση τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας καί ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, οἱ ὁποῖες κατέθεσαν παρατηρήσεις στό Δικαστήριο, δέν ἀποδίδονται. Δεδομένου ὅτι ἡ παρούσα διαδικασία ἔχει ὡς πρός τούς διαδίκους τῆς κύριας δίκης τό χαρακτήρα παρεμπίπτοντος πού ἀνέκυψε ἐνώπιον τοῦ ἐθνικοῦ δικαστηρίου, σ' αὐτό ἐναπόκειται ν' ἀποφασίσει γιά τά δικαστικά ἔξοδα.

Διά ταῦτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

κρίνοντας ἐπί τῶν ἐρωτημάτων πού τοῦ ὑπέβαλε τό Corte d'appello τοῦ Μιλάνου, μέ διάταξη τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1980, ἀποφαίνεται:

1) Οἱ γνῶμες πού διατυπώνει ἡ Ἐπιτροπή δυνάμει τοῦ ἄρθρου 169 ἔχουν ἔννομο ἀποτέλεσμα μόνο σέ σχέση μέ τήν προσφυγή ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου λόγω κρατικῆς παραβάσεως. Ἡ Ἐπιτροπή δέ δύναται, μέ τή διατύπωση ἀπόψεων στά πλαίσια τῆς διαδικασίας αὐτῆς, νά ἀπαλλάσσει ἕνα Κράτος μέλος ἀπό τίς ὑποχρεώσεις του ἤ νά θίγει τά δικαιώματα πού οἱ ἰδιῶτες ἀρύονται ἀπό τή συνθήκη.

2) Σύστημα φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος πού ἔχει διαμορφωθεῖ κατά τέτοιο τρόπο ὥστε νά ἐπιφυλάσσονται στήν ἐθνική μόνο παραγωγή ἀπαλλαγές ἤ μειώσεις τοῦ φορολογικοῦ συντελεστῆ, ἀποτελεῖ διάκριση πού ἀπαγορεύεται ἀπό τό ἄρθρο 95 τῆς συνθήκης.

3) Δυνάμει τοῦ ἐδαφίου 3 τοῦ ἄρθρου 95, ὁ κανόνας τῆς μή εἰσαγωγῆς διακρίσεων πού διατυπώνεται στά δύο πρῶτα ἐδάφια τοῦ ἴδιου ἄρθρου ἀπέκτησε πλήρη ἰσχύ ἀπό τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1962. Δέν ἐπιτρέπεται πλέον σέ ἕνα Κράτος μέλος νά διατηρεῖ, μετά τήν ἡμερομηνία αὐτή, προϋφισταμένη φορολογικῆ διάκριση στό σύστημα εἰσαγωγῆς ἀποσταγμάτων πού προέρχονται ἀπό ἄλλα Κράτη μέλη.

Mertens de Wilmars Pescatore Mackenzie Stuart Koopmans O'Keeffe

Bosco Touffait Due Everling

Δημοσιεύτηκε σέ δημόσια συνεδρίαση στό Λουξεμβοῦργο στίς 27 Μαΐου 1981.

Ὁ γραμματεύς

A. Van Houtte

Ὁ πρόεδρος

J. Mertens de Wilmars

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ FRANCESCO CAPOTORTI ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΤΗΝ 1η ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1981 [1]

Κύριε πρόεδρε,
κύριοι δικαστές,

1. Οἱ δύο προδικαστικές διαδικασίες στίς ὁποῖες ἀναφέρονται οἱ παροῦσες προτάσεις, ἐγείρουν ταυτόσημα προβλήματα ἑρμηνείας τοῦ ἄρθρου 95 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, ἀναφερόμενα στή γνωστή ἀπαγόρευση ἐπιβολῆς ἐθνικῶν φόρων πού νά εἰσάγουν διακρίσεις. Τά ἐρωτήματα πού σᾶς τέθηκαν προέρχονται ἀπό τό Corte d'appello τοῦ Μιλάνου καί ἀφοροῦν δύο ἀγωγές οἱ ὁποῖες ἐγέρθηκαν τό 1976 καί τό 1977 ἀντίστοιχα, ἀπό τίς ἐπιχειρήσεις Essevi τοῦ Μιλάνου καί Salengo τῆς Γένοβας κατά τῆς Amministrazione italiana delle finanze. Οἱ ἐνάγουσες ζητοῦσαν πρωτοβαθμίως καί τό πέτυχαν μέ τίς ἀποφάσεις τῆς 1ης Ἰουνίου καί τῆς 7ης Ὀκτωβρίου 1978 τοῦ Tribunale di Milano, νά καταδικασθεῖ ἡ ἐναγόμενη νά ἐπιστρέψει τά ποσά πού εἰσπράχθηκαν ὡς κρατικοί φόροι ἐπιβληθέντες ἐπί διαφόρων ποσοτήτων γαλλικοῦ κονιάκ τίς ὁποῖες εἶχε εἰσαγάγει ἡ ἐπιχείρηση Salengo μεταξύ 1960 καί 1971 καί ἡ ἑταιρεία Essevi μεταξύ

1 — Μετάφραση ἀπό τά ἰταλικά.